

T.C.
Niğde Valiliği
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Milli
Mücadele'de
Niğde

*Milli Mücadele'de
Niğde*

T.C.
Niğde Valiliği
İl Kùltür ve Turizm Mùdùrlùđù

Bor Caddesi, Niğde
0(388) 232 33 93 / 94 • <http://www.nigdekulturizm.gov.tr/>

EDİTÖR : MEHMET ÖNCEL KOÇ

Katkıda Bulunanlar : Muharrem Selamoğlu

Prof. Dr. Hařım Karpuz

Veysel Usta

Yrd. Doç. Dr. Nevzat Topal

Atilla Alp Bölükbaşı

Abdùlkadir Bor

Sevgi Özbek

Alper Göncü

Ayten Soylu

Emin Kılınç

İsmail Tecimer

Tasarım & Yapım : A - Grafik
0(462) 326 73 11 • www.agrafik.com.tr

Basım Yılı : 2009

ISBN : 978 - 605 - 378 - 077 - 9

Bu yayın İl Kùltür ve Turizm Mùdùrlùđù'nce hazırlanıp İl Özel İdaresi'nce bastırılmıştır.

SUNUŞ

Osmanlı Devleti'nin mirasını paylaşmak için işbirliği yapan sömürgeci devletler, I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Mütarekesi ile bu emellerine ulaşma fırsatı yakaladılar. Erzurum ve Sivas Kongresi'nde kabul edilen Misak-ı Milli hudutları; bir yandan dönemin küresel güçleri tarafından güney cephesinden başlamak üzere ardı ardına işgal edilmeye başladı. Öte yandan bu güçlerin kışkırtma ve desteğiyle harekete geçen Osmanlı gayrimüslimlerinden Ermeniler ve Rumlar da Anadolu coğrafyasının çeşitli kesimlerinde kendi bağımsız devletlerini kurmak için Türklere karşı katliamlar başlattılar.

Bu girişimler karşısında olup bitenleri izlemeyi tercih eden İstanbul Hükümetlerinin kayıtsızlığına ve Anadolu'da Türk milletine yaşama hakkı tanımak istemeyenlere karşı Mustafa Kemal Atatürk, yanına aldığı onsekiz arkadaşıyla birlikte Samsun'a çıkarak Milli Mücadeleyi başlattı. Amasya Genelgesi ile, milletin vatanın mukadderatına sahip olması gerektiği, Erzurum ve Sivas Kongreleri ile Tam Bağımsızlığı ilke edinerek 23 Nisan 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni kurdular ve yollarına bu çatı altında devam ettiler.

Dönemin küresel güçlerine karşı tam bağımsızlık mücadelesinden başarıyla çıkan Türk milleti, 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşmasıyla bağımsız Türk devletini bütün dünyaya kabul ettirdi. 29 Ekim 1923'de Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde, eğitim, sağlık, ekonomi, kültür ve sanat alanlarında Türk modernleşme hamlesi başlatıldı.

Bağımsızlık savaşında Pozantı - Ulukışla Cephesi'nde Niğdelilerin Fransızlara karşı gösterdiği kahramanlıkla erzak ve lojistik desteği Büyük Önder Atatürk'ün övgüsüne mazhar olmuştur.

Hazırladığımız bu yayında Niğdelilerin Milli Mücadeleye verdiği desteği ve meşaleleşmiş Atatürk sevgisini bulacaksınız.

Bu yayının, geleceğimizin teminatı öğrencilere ve gençlere, Milli Mücadele de gösterilen kahramanlıklar hakkında önemli dersler vereceğine inancım sonsuzdur.

Bu yayının hazırlanmasında emeği geçen herkesi kutluyorum.

Sebahattin ÖZTÜRK
Niğde Valisi

ATATÜRK'ÜN NİĞDE ZİYARETLERİ

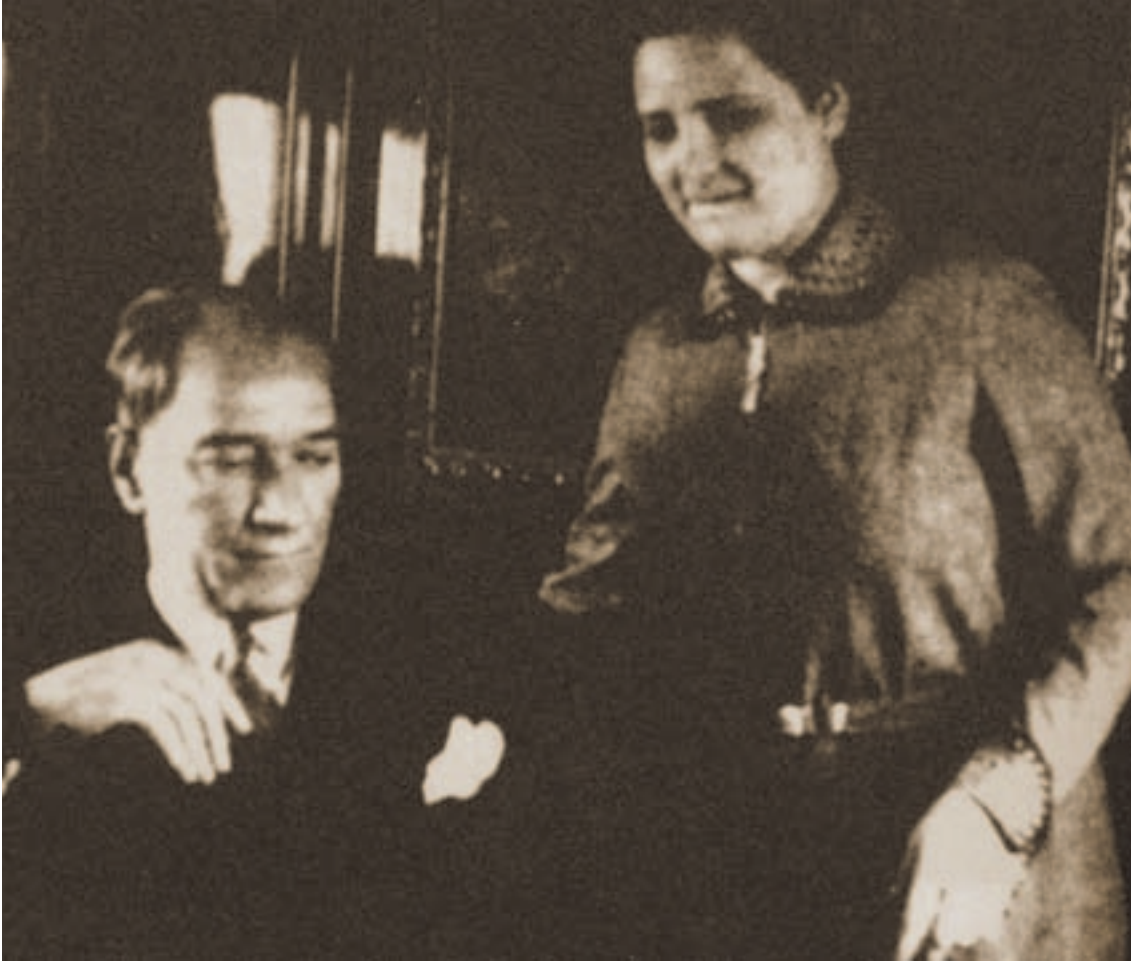
ATATÜRK, NİĞDE'YE İLK OLARAK 5 ŞUBAT 1934 AKŞAMI GELDİ. NİĞDE SORUNLARI İLE MEŞGUL OLDU. ERTESİ GÜN, ÇİFTEHAN KAPLICASI'NDA İNCELEMELER YAPTI.⁽¹⁾

Atatürk, Niğde'ye ilk olarak 5 Şubat 1934'te gelmiştir. Atatürk, 14 Ekim 1924'te eşi Latife Hanım'la birlikte Kayseri'de iken Niğde Valisi Asım Bey başkanlığındaki bir Niğde heyeti, Kayseri'ye gelerek, Atatürk'ü şehirlerine davet etmişlerse de bu mümkün olmamış,

Atatürk Niğdelilere ilk fırsatta geleceğini söylemiştir. Bu davetler giderek artmış, sonunda yine Kayseri'deyken 5 Şubat 1934 günü özel trenin yolu Niğde'ye çevrilmiştir. Şöyle ki:

1 Şubat 1934 sabahı Atatürk, yanında Prof. Afet İnan, milletvekillerinden Kılıç Ali, Ruşen Eşref (*Ünaydın*), Falih Rıfkı (*Atay*), Edip Servet (*Tör*) ve başkaları olduğu halde otomobillerle Kırşehir'e gelmiş, buradan Yozgat'a ve Kayseri'ye geçmişlerdi. 5 Şubat 1934 günü

◀ Atatürk, Prof. Afet İnan'la, Niğde'de.
5 Şubat 1934

öğleden sonra Atatürk, yanına Kayseri Kolordu Komutanı Abdurrahman Nafiz (**Gürmen**) ve 41. Tümen Komutanı Ali Rıza (**Altunkal**)'ı da alarak, Niğde'ye hareket etmiş, gece saat 20.30'da Niğde'ye gelmişlerdi. Niğde, o gece tümüyle istasyonda idi. Niğde Valisi Ziya (**Tekeli**), C.H.P. Başkanı Dr. Hüseyin (**Ülkü**), Belediye Başkanı Mustafa (**Soylu**), Niğde Milletvekili Halit (**Mengi**) ile Niğde ileri gelenleri, öğretmen ve öğrenciler, kalabalık bir halk topluluğu Atatürk'ü coşkunun gösterileriyle karşıladılar.

Trenden inen Atatürk'e görülmemiş bir tezahürat yapılmış, Atatürk karşılayıcıların ellerini sıkmış, askeri birliği, öğrencileri, halkı selamlamıştır. İstasyon çıkışında konuklar otomobillere binerek doğru Halkevi'ne gelmişlerdi.

7 Şubat 1934 tarihli Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi şöyle yazıyordu: “*Reis-i Cumhur Hazretleri (5 Şubat) saat 20.30'da Niğde'ye ulaşmışlardır. Bütün halk istasyonda kurtarıcısını emsalsiz muhabbetle ve törenle karşılamışlardır. Gazi halkın mütemadi alkışları ve yaşa sesleri arasında otomobille şehre hareket etmişlerdir. Sokakları dolduran kadın, erkek tek mil Niğde halkı, Gazi'yi görmek, sevgili büyüğüne karşı duyduğu hasreti gidermek istiyor ve büyük bir heyecan içinde mütemadiyen alkışlıyorlardı. Ne muhteşem bir karşılamaydı bu...*”

Niğde Halkevi bayraklarla donatılmış ve Atatürk için hazırlanmıştı. Belediye'nin şehir adına elli kişilik yemeği de burada verilecekti. Halkevi Başkanı Eczacı Naim (**Eren**), Atatürk'ü ve beraberindekileri

Atatürk'ün Niğde Bor ilçesi, Kültür Merkezinde sergilenen gömlek ve ayakkabısı.

önce salona almış ve bir “Hoş Geldiniz!” konuşması yapmıştı. Daha sonra bir öğretmen ve bir öğrenci konuşmuş, Atatürk, Halkevlerinin önemi ve millî kültüre yardımı üzerinde kısa bir konuşma yaparak şöyle demiştir:

“Milletimizin yüksek karakterini, yorulmaz çalışkanlığını, fitri zekâsını, ilme bağlılığını, güzel sanatlara sevgisini, millî birlik duygusunu, mütemadiyen ve her türlü vasıta ve tedbirlerle besleyerek inkişaf ettirmek, işte bu millî kültürümüzdür.”

GENÇLER HALKEVİ DIŞINDA FENER ALAYI DÜZENLEMİŞLERDİ.

Daha sonra sofraya geçilmiştir. Çorba, beğendili kebab, yoğurtlu ispanak, pilav, sarığı burma (*tathl*) ve meyveden (*Niğde elması*) ibaret yemekte Niğde'nin eğitim ve ekonomik sorunları, Halkevi çalışmaları üzerinde konuşulmuştu. O günlerde Halkevi, bir

dergi hazırlığı içindeydi. Atatürk, derginin adını sordu. (*Akpınar*) dediler. Akpınar, Niğde'nin güneydoğusunu çeviren Toroslar'dan Aladağ'ın üzerindeki yüksek yaylanın ve buradan kaynayan tatlı bir suyun adıydı. Atatürk'ün Niğde'ye gelişinden 5 ay sonra, Niğde Halkevi, 1 Temmuz 1934'te Akpınar Dergisi'ni yayınlamaya başlamış, derginin ilk sayısına Atatürk'ün bir resmi konarak, yukarıda (*Millî Kültür*) üzerine söylediği veciz cümle iri harflerle yazılmıştı. Yıllarca yayını sürdüren Akpınar Dergisi, Niğde ve çevresinin tarihi ve kültürü için önemli bir kaynak olmuştur.

Sofrada söz kaynaktan, pınardan açılınca Niğde Milletvekili Halit (*Mengi*), Niğde'nin Çiftehan İlçesi'ndeki kaplıcanın sağlığı çok şifalı olduğu halde bakımsız olduğunu, istifade edilemediğini söyleyince Atatürk: “Ya öyle mi? Yarın Çiftehan'a gidelim ve kaplıcayı yerinde görelim. Bu gibi şifalı suların milletimiz faydalanmalıdır.” demiştir.

Vakit ilerlemiştir. Bu sırada Atatürk'e, Ankara'dan Dışişleri Bakanı Tevfik Rüştü Aras'ın bir telgrafi verilmiştir. Telgrafta "*Balkan Antantı metninin hazırlanarak parafe edildiği*" bildirilmiştir. Konuklar yorgundur. Her ne kadar Vali Ziya Tekeli Atatürk için Vali Konağı'nda, konuklar için de Belediye Başkanı ve başka Niğdelilerin evlerinde yer hazırlatmış ise de Atatürk "*Sizleri hiç rahatsız etmeyelim. Biz trende arkadaşlarla birlikte kalırız.*" diyerek ayağa kalkmış, otomobillerle istasyona gelmişlerdi. Atatürk'ün Beyaz Treni; lokantası, yataklı vagonu ve salonuyla gerçekten konforluydu. Birçok seyahatlerinde Atatürk, gece yatışı için treni kullanmıştı.

Ertesi sabah, 6 Şubat 1934 Perşembe günü Atatürk ve beraberindekiler Vilayet'i ziyaret etmişlerdi. Vali, ilin sorunları hakkında bilgi vermiş, bu arada, o günlerde Niğde ve çevresine yerleştirilen Rumeli göçmenlerinin durumlarının çok iyi olduğunu, her birisinin işleriyle meşgul bulduklarını söylemişti.

Halk temsilcileri Niğde'ye fabrika istiyorlardı. İplik fabrikası, meyve suyu fabrikası bu dilekler arasındaydı.

Vilayet'ten Niğde İstasyonu'na gelen Atatürk, Niğdelilere veda ettikten sonra trenine bindi. Ulukışla üzerinden Çiftehan'a gidiliyordu.

Çiftehan İstasyonu'nda kısa bir mola veren Atatürk, eski ve bakımsız kaplıca'yı yerinde görmüş, üzülmüştü. Niğde Valisi Tekeli'ye, kaplıcanın Özel İdare'ce onartılarak işletilmesi emrini verdi.

Niğde Valisi, Niğde Milletvekili ve ileri gelenlerine Çiftehan'da veda eden Atatürk, Ereğli, Karaman, Konya, Eskişehir üzerinden Ankara'ya dönüyordu.

O günden sonra Niğdeliler 5 Şubat gününü "*Atatürk'ün Niğde'ye Gelişleri*" günü olarak her yıl törenlerle kutladılar. Atatürk'ü andılar.

^[1] Bu bölüm, Mehmet Önder'in "*Atatürk'ün Yurt Gezileri*" adlı kitabının 384-386. sayfalarından aktarılmıştır.

“ Gazi hazretleri bugün saat 15’de halkın coşkulu ve candan tezahüratı ve alkışları arasında Niğde’ye hareket etmişlerdir.

NİĞDE SEVİNÇ İÇİNDE

Niğde - Gazi Hz. Saat 20.05’de şehrimize teşrif buyurmuşlar ve istasyonda binlerce halk tarafından tezahüratlarla karşılanmışlardır. Niğdeliler sonsuz bir sevinç içerisinde dirler.

Cumhuriyet gazetesi, 6 Şubat 1934

”

Gazi Hz. Niğdeyi teşrif buyurdular Kayseride iken Hitit eserlerini tetkik buyurdular

Kayseri 5 (A.A.) — Reisicumhur Hz., istirahat buyurdıkları Vali konağı önünden geçen fener alayı'nın sevinçli ve heyecanlı tezahüratının karşısında balkona çıkarak gösterilen bağlılıktan dolayı mütehasşis olduklarını beyan buyurmuşlardır. Halk balkona çıkan Büyük kurtarıcı Gazi Hz., bugün saat 13 te tayyare fabrikasını ve Talas nahiye merkezini gezdikten sonra Kayseriye dönmüşlerdir. Kayseride Honat Hatun medresesinde tesis edilen müze ziyetlerini birer birer tetkik buyurarak serilerini birer izahat almışlardır. E-lâzım gelen Hitit imparatorluğu seriler arasında Hitit imparatorluğu'na ait muahede ve turaları, Hitit cengâverî heykeli ve tabletlerle conakarı Kayseri civarındaki Gültapeden çıkarılmış olan Hitit kşarını ve Selçukiler zamanında yapılmış bolunan Honat Hatun türbesinin kaide (Mabadi altıncı sahifede)

Gazi Hz. Niğdeyi teşrif buyurdular

(Birinci sahifeden mabot)
ve türbe kısmını pek ziyade takdir buyurmuşlardır. Reislcumhur Hz., müzeden çıktıkları zaman oraya toplanan hinkere halk kendilerini ferah kalide tezahüratla karşılamış ve alkışlamıştı. Gazi Hz., müzeden sonra Mimar Sinan camii geçmişlerdir. Reislcumhur Hz. Vali beyin umran sahasında Kayseride vücutta ge-tirdikleri eserleri takdir ve kendilerine şifâat buyurmuşlardır.

Müze müdürüyle Hazretleri bugün saat 15 te halkın coşkun ve candan tezahüratı ve alkışları arasında Niğdeye hareket buyurmuşlardır.

Niğdeliler sevinç içinde

Niğde 5 (Husus) — Gazi Hz., saat 20.5 te şehrimizi teşrif buyurmuşlar ve istasyonda hinkere halk tarafından tezahüratla karşılanmışlardır. Niğdeliler sonuna bir sevinç içindeydiler.

İstüğü küçük bir denek yaparak yorgunum altına soktu ve pencere-sin yanına gelerek oturdu. Mahtaplı bir gece idi. Aynı sa-rumturak sıran pencereden içeri ru-

ATATÜK'ÜN ORTA ANADOLU ZİYARETLERİ VE "BALKAN ANTANTI"

ATATÜRK ORTA ANADOLU SEYAHATLERİ SIRASINDA AVRUPA'DAN GELECEK HERHANGİ BİR TEHDİDE KARŞI KOYMAK AMACIYLA ROMANYA, TÜRKİYE, YUGOSLAVYA VE YUNANİSTAN ARASINDA 9 ŞUBAT 1934 TARİHİNDE ATİNA'DA İMZALANACAK "BALKAN İTTİFAKI MİSAKI" ÇALIŞMALARI DEVAM EDİYORDU.

ANLAŞMA SÜRECİ ATATÜRK VE YANINDAKİ GÜÇLÜ KALEMLER TARAFINDAN YAKINDAN TAKİP EDİLİYORDU. KONUYA TÜRK DÜNYASI TARİH DERGİSİ'NİN KASIM 1994 TARİH VE 95. SAYISINDA ŞÖYLE YER VERİLMİŞTİR:

6 Şubat 1934 Salı:

"Büyük Gazi dün Niğde'ye hareket etti..."

"Tevfik Rüştü Bey, (Hariciye Nazırı-Dış İşleri Bakanı) Atina'ya hareket etti..."

"Balkanlar artık Avrupa'nın yanardağı değildir."^[1]

Atatürk bu sırada Niğde'de akşam ziyafetindedir. Yemek yerken kendisine bir telgraf gelir. Telgrafı Telgraf Müdürü bizzat getirir. Herkes meraklanır. Atatürk der ki; *"İyi haberdir. Bizim Dışişleri Bakanımız Balkan Antlaşması'nın metninin hazırlanarak parafe edildiğini söylüyor. Çok önemli bir şey, yani antlaşmaya katılacak devletler bunu uygun buluyorlar. Metni biz hazırladık, buna çok sevindim."^[2]*

7 Şubat 1934 Çarşamba :

"Gazi Hazretleri Niğde'de..."

"Hariciye Vekili Atina'da..."^[3]

10 Şubat 1934 :

"Balkan İttifakı Misakı dün Atina'da imzalandı."

Daha düne kadar sulhu tehdit eden bir barut fıçısı olmak üzere tavsifi adet hükmünde bulunan balkanların bugün bütün dünyaya sulh modeli sayılacak bir çehre ile görünmesi hiç şüphe yok ki her tarafta büyük bir alaka ve sempati ile karşılandı.^[4]

İşte bu fevkalade önemli bir ittifak anlaşması arifesinde yapılan bu ziyaret istenilen tepkiyi meydana getirememiştir kanaatindeyiz. Zira ilk ziyaret edilen Kırşehir, ziyaret gününün iki gün sonrası yayınlanan gazetelerde Kırşehir hakkında Falih Rıfkı Atay'ın 1. sayfada bir makalesi yayınlanmıştır. Fakat daha sonraki günlerde yerini Balkan Antantı'nın haber ve yorumlarına terk etmek mecburiyetinde kalmış olduğunu görmekteyiz.

Bu anlaşma, aslında Atatürk'ü de derinden etkilemiştir. Atatürk'ün Genel Sekreterliğini yapmış olan Hasan Rıza^[5] Bey'in Hayat Mecmuası'nda yayınlanan hatıralarında Atatürk'ün Balkan Birliği hakkındaki düşüncelerini nakletmiştir:

"Pakt'ın imzalandığı günün ertesi sabahı yatak odasına girdiğim zaman Atatürk'ü hayli yorgun ve düşünceli bulmuştum. Kendimi tutamadım ve sordum:

-Yorgun görünüyorsunuz efendim, rahatsız mısınız?

-Hayır! dedi. Gece hiç uyumadım da... Şu üzerine düştüğümüz Balkan Antlaşması yok mu? İşte kafam ona takıldı. Biliyorsun, bu güne kadar şöyle böyle kendi iç ve dış meselelerimizle meşgul olduk, yani daha ziyade müstakil bir siyaset takip ettik. Oysa şimdi milletlerarası politika alanına giriyoruz ve üzerimize bir takım taahhütler alıyoruz. Acaba bu vaziyet bizim için ne gibi ihtimaller doğurabilir? diye düşündüm durdum, uykum kaçtı. Her ne ise hayırlı olsun. Yaşarsak önümüze çıkacak güçlükleri, bağlandığımız prensipler çerçevesi içinde yenmeye çalışırız ve yeneriz..."^[6]

^[1] 6 Şubat 1934 tarihli gazeteler (Hakimiyet-i Milliye, Cumhuriyet)
^[2] Önder, M. Aqm.s.9.
^[3] 7 Şubat 1934 tarihli gazeteler

^[4] 10 Şubat 1934 tarihli gazeteler
^[5] Hasan Rıza SOYAK
^[6] 10 Haziran 1965 tarihli Hayat Mecmuası

MAKBULE HANIMIN NİĞDE ZİYARETLERİ

Atatürk'ün kızkardeşi, Makbule hanım, birçok kez Niğde'ye gelmiştir. Niğde Bor ilçesindeki Baran ailesi kendisini konuk etmiştir. Bu aileye "Baran" soyadını Atatürk vermiştir.

Yozgat

3. II. 1934

Yozgat vakiu Bekir Semi
Bayfendiye

Geçmişteki milli hizmetlerinizi bildirdim
Bu günkü faaliyetinizin verimli neticelerini
yüründe gözümle gördüm, teşekkür ederim.
Arz ederim ki Bekir Semi katibinizin
atasınız, onun yerine bütün bu havalinin
öz Türklerince «Pakika» manasında olan
«Baran» adını takınınız. Size yetkiler
ad budur. Bu hususta dahiliye vekili bey
efendinin de malumatı olmuştur. İyca
eden kamuni formalite'yi de yaptınız.

Türkçe reisicumhuru
Gazi M. Kemal

◀ Makbule Hanım
Niğde'de Halil Nuri
Yurdakul ile birlikte

Atatürk Diyor ki

Atatürk'ün “Kurtuluş Savaşı” sonrası en önem verdiği husus gençliğin eğitimiydi. 1922 tarihinde öğretmenlere hitaben yaptığı bir konuşma eğitime verdiği önemi ortaya koyuyordu.

“Ordularımızın kazandığı zafer, sizin ve sizin ordularınızın zaferi için yalnız zemin hazırladı. Hakikî zaferi siz kazanacak ve sürdüreceksiniz ve mutlaka muvaffak olacaksınız! Ben ve sarsılmaz imanla bütün arkadaşlarım, sizi takip edeceğiz. Ve sizin tesadüf edeceğiniz engelleri kıracağız.”

Atatürk Araştırma Merkezi
(ATATÜRK'Ü ANMAK VE ANLAMAK),
2007, S.366

“Tam bağımsızlık mali, iktisadi, adli, kültürel ve benzeri her konuda bir bütün olarak sağlanmalıdır” diyerek bu konuda fikirlerini şu şekilde ifade etmiştir;

“Tam bağımsızlık denildiği zaman, elbette siyasi, mali, iktisadi, adli, askeri, kültürel ve benzeri her hususta bağımsızlık ve tam serbestlik demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan mahrumiyet, millet ve memleketin gerçek manasıyla bütün bağımsızlığından mahrumiyeti demektir. Biz, bunu temin etmeden barış ve sukuna erişeceğimiz inancında değilim.”

Atatürk Araştırma Merkezi
(ATATÜRK'Ü ANMAK VE ANLAMAK),
2007, S.365

Atatürk maddi ilimler yanında manevi yönü de güçlü olan bir liderdir. İslamiyet ile ilgili açıklamaları bunu keskin bir biçimde ortaya koymaktadır. Hamdi Hoca Elmalılı tarafından yazılan dokuz ciltlik “*Hak Dini Kur’an Dili (Kuran Tefsiri)*” Cumhuriyet döneminde hazırlanmıştır.

“Allah’ın emri çok çalışmaktır, itiraf ederim ki, düşmanlarımız çok çalışıyor. Biz de onlardan ziyade çalışmaya mecburuz. Çalışmak demek, boşuna yorulmak, terlemek değildir. Zamanın icaplarına göre ilim ve fen ve her türlü medeniyet buluşlarından azamî derecede istifade etmek zorunludur. Hepimiz itirafa mecburuz ki, bu husustaki hatalarımız çok büyüktür.”

“Peygamberimiz, Efendimiz Hazretleri, Cenab-ı Hak tarafından insanlara dinî gerçekleri bildirmeye memur ve elçi olmuştur. Ana kanunu, hepimizce malûmdur ki, şanı büyük olan yüce Kuran’daki naslardır. İnsanlara feyz nuru vermiş olan dinimiz, son dindir, en eksiksiz dindir; çünkü dinimiz akla, mantığa, gerçeğe tamamen uyuyor ve uygun düşüyor. Eğer akla, mantığa ve gerçeğe uymasaydı, bununla diğer ilâhî tabiat kanunları arasında tezat olması gerekirdi; Çünkü bütün evren kanunlarını yapan Cenab-ı Hak’tır.”

Büyük önder Atatürk, bütün malvarlığını milletine adamıştır. Mal varlığını milletine adayan bir başka lider yoktur. Çiftlikleri dahil bütün malvarlığını 1937 yılında, ölümünden bir yıl önce aşağıdaki sözleri söyleyerek, canından çok sevdiği milletine armağan etmiştir.

“Mal ve mülk, bana ağırlık veriyor. Bunları, soylu milletime geri vermekle büyük ferahlık duyuyorum. Zenginlikten ne çıkar; insanın serveti, kendi manevî şahsiyetinde olmalıdır!”

*Atatürk Araştırma Merkezi
(ATATÜRK’Ü ANMAK VE ANLAMAK),
2007, S.380, 380, 366*

MİLLİ MÜCADELE'DE NİĞDE

Osmanlı Devleti, 1911 Trablusgarp Savaşı, 1912–1913 Balkan Savaşları ve 1914–1918 Birinci Dünya Savaşı derken ardı arkası kesilmeyen savaşlarla oldukça fazla güç kaybetmiştir. 1914–1918 yılları arasında Mekteb-i İdadi öğrencileri iki aylık eğitimden sonra savaş meydanlarına gönderildi. Öğrencilerin birçoğu savaş meydanlarında şehit oldu. Bu nedenle liseler birkaç yıl mezun veremedi.

Birinci Dünya Savaşı sonunda 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Mütarekesi^[1] ise, Osmanlı Devleti sadece savaşı terk ettiğinin belgesi değil, aynı zamanda, galiplerin, Osmanlı topraklarını paylaşma niyetlerini açıkça ortaya koydukları bir belgedir. Mütareke maddeleri, Osmanlı topraklarını aralarında hızlı ve kolayca paylaşabilmek için hazırlanmış gibidir^[2].

Mondros Mütarekesi hükümlerini kullanan itilaf devletleri işgaller hususunda fazla gecikmedi. İşgallere karşı koyacak Osmanlı Kuvvetleri de yine mütarekenin ilgili maddeleri ile dağıtılmış ve silahları elinden alınmıştı. İngiltere, Fransa ve İtalya hızla işgallerini yayma düşüncesi içerisinde idiler. Yine özellikle Fransız işgal bölgelerinde Ermenilerin işgalci güçlerle birlikte hareket ederek taşkınlıklar yaptıkları gözlemlenmektedir.

İşgaller süresinde halk korku, telaş ve belirsizlik içerisinde İstanbul'dan 'aman' bekledi. Ancak İstanbul hükümeti bu beklentileri yerine getiremedi^[3]. Mustafa Kemal ve arkadaşları milletin kurtuluşunun İstanbul hükümeti vasıtasıyla olamayacağını anlamıştı. Kurtuluşun ancak topyekûn bir milli mücadele ile mümkün olabileceği inancıyla Anadolu'ya geçti. Kısa sürede kurtuluş mücadelesi başladı^[4].

Niğde Mondros sonrasında işgale uğramayan nadir şehirlerden biridir. Kahraman Niğde halkı; Adana, Pozantı ve Ulukışla istikametine doğru ilerleyen Fransızlara karşı kahramanca mücadele vererek onları Niğde'ye sokmamıştır. Niğdelilerin cephelerdeki bu kahramanca direnişleri Niğde'nin işgal edilmesini önlemiştir.

Niğde'deki ilk teşkilatlanmanın Muhittin Bey "Osmanlı Meclisi Mebusanı Niğde Milletvekili" tarafından tesis edildiği görülmektedir. Muhittin Bey'in Niğde'yi mahallelere taksim ederek, her bir mahalleye bir lider tayin edip teşkilatlandırmayı gerçekleştirdiği bilinmektedir. Yine Fransızların Pozantı'yı işgal etmeleri üzerine buradan gelen çok sayıdaki muhacirin Niğde'ye gelerek bu teşkilatlanmaya katıldığı ifade edilmektedir^[5].

^[1] Mütareke ve metni için bkz. Selahattin Tansel, *Mondrostan Mudanyaya Kadar I-IV*, Ankara 1977; M. Akif Bal, *Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi*, Rize 2001.

^[2] İlhan Gedik, *Ulukışla Müdafaa-i Milliye Cemiyeti ve Faaliyetleri 1919-1920, Niğde, Aksaray ve Nevşehir Tarihi üzerine*, ed. Prof. Dr. Musa Şaşmaz, İstanbul 2008, s. 143.

^[3] I. Gedik, a.g.m., s. 144.

^[4] I. Gedik, a.g.m., s. 144.

^[5] Salih Özkan, a.g.t., s. 18; Faruk Yılmaz, *Kurtuluş Savaşı ve Sonrasında Niğde*, Niğde 1998, s. 25.

Başından beri Milli Mücadeleye destek olan Niğde, Sivas Kongresi'ne de delegeler göndererek katılmıştır. Mustafa Soylu (*öğretmen*), Halit Hami (*Mengi*) (*tüccar Belediye Başkanı*), Dellalzade Hacı Osman Efendi (*Neşehir*) Sivas Kongresi'ne katılan Niğde delegeleridir^[6]. Ratıpzade Mustafa Bey ayrıca Sivas Kongresi'nde Heyeti Temsiliye'ye yeni eklenen altı üyeden biridir^[7].

Niğde, İzmir'de Yunanlılara ilk kurşunun atıldığı andan itibaren kurtuluş savaşına iştirak etmiştir. İzmir'in işgali sırasında ilk kurşunun atılmasına müteakip Yunanlılar bunun öcünü almak için yaylım ateşi açmıştır. Yunan askerine kahramanca karşı

koyan ve şehit olmaktan çekinmeyen İzmir Askerlik Dairesi Başkanı Albay Süleyman Fethi Bey Niğdelidir^[8]. Yine İzmir'in işgali bütün yurttta olduğu gibi Niğde ve çevresinde tepkilere yol açmış ve protesto mitingleri düzenlenmiştir. Bu mitingle ilgili olarak Ragıp Önen, Bor hükümet meydanına siyah bayrak çekilerek halkın protestosunu dile getirdiğini anlatmaktadır^[9].

Padişah Vahdettin'e çekilen bir telgraf, Niğde'nin Milli Mücadele'de yer aldığı göstergesi bakımından oldukça önemlidir. Birinci Dönem Niğde Milletvekili Mustafa Hilmi (*Soydan*) ve sekiz arkadaşının çektikleri telgrafta; "Damat Ferid Paşa'yı sadarete geçirirsen Niğde

[6] F. Yılmaz, a.g.e., s. 30.

[7] M. Cemil Özgül, *Heyet-i Temsiliye'nin Ankara'daki Çalışmaları*, TTK, Ankara 1989, s. 12-13.

[8] Albay Süleyman Fethi Bey'in şehadeti için bkz. Faruk Yılmaz, *Kurtuluş Savaşı ve Sonrasında Niğde*, Niğde 1998, s. VI.

[9] Ragıp Önen'in *Bor Milli Mücadele Tarihi ve Bor'uların Milli Mücadele de Şerhleri Yeri* isimli daktilo edilmiş yazısı. (Bor Halil Nuri Bey İlçe Halk Kütüphanesi)

halkı senden alaka ve irtibatını kesecektir."^[10] İbaresini yer almaktadır. Padişahın dinlememesi üzerine de Niğde halkının padişahla bağına keserek memleketin idaresinin ele alanlarla birlikte hareket ettikleri vurgulanmaktadır^[11].

I. Dönem Niğde Milletvekili Mustafa Hilmi (*Soydan*); Niğde'de teşekkül eden Kuvayı Milliye Heyetine yardım topladığını Pozantı ve Gülek Boğazlarına asker sevk ettiğini belirtmektedir. Yine Mustafa Hilmi, Sinan Paşa ve arkadaşlarını isim değiştirerek Adana'ya gönderdiklerinin ve orada gizli teşkilatlar kurduğunu ifade etmektedir.^[12]

Kurtuluş Savaşı'nın ilk uçaklarından birisinin Niğde halkından elde edilen bağışlarla alındığı ve bu uçağa Niğde isminin verildiği bilinmektedir. Konu ile ilgili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 24 Mart 1921 tarihinde Niğde mutasarrıflık tezkeresi okunmuştur^[13]. Bu gelişmeler halkın bir bütünlük içerisinde milli mücadeleye destek olduğunun göstergesidir.

Niğdeliler, özellikle Adana'da Fransız ve Ermenilere karşı mücadelede aktif rol oynamıştır.

Adana çevresinde görülen işgallerde özellikle Fransız ordusu bünyesinde bulunan Ermeni çetelerinin yoğun faaliyetleri görülmektedir. Çünkü Fransızlar Kilikya bölgesinde bir Ermeni devletinin kurulacağını vaat

ediyorlardı. Azınlıkların bir diğer görevi de buldukları bölgelerde çıkardıkları olaylar vasıtasıyla mütarekenin 7. maddesine ortam hazırlamaktır. Bu yüzden azınlıklar (*Ermeniler ve Rumlar*) sadece işgal bölgelerinde değil Anadolu'nun bütününde olaylar çıkarmakta ve Türklere saldırmakta idiler.

Ragıp Önen makalesinde Niğde ve çevresinde yapılan Ermeni faaliyetleri ile ilgili olarak; Ereğli'de kurulan Taşnak komitesi Niğde, Bor, Aksaray ve Ürgüp'te faaliyet gösterdiğini belirtmektedir. Komitenin reisinin aslen Kayserili Artin

efendidir. Artin'e iki Amerikalı doktorun Ereğli'de bir komite kurması için çok para gönderdiklerini ifade etmektedirler.^[14]

Ermeni çetelerinin taşkınlıklarının arttığı bu günlerde Bor'da Agop isimli bir Ermeninin çarşıda gösteri yaptığı Rumlarında dükkânlarından çıkarak ona destek verdikleri Ragıp Önen tarafından dile getirilmiştir.

[10] T.B.M.M. Arşivi, 362 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı
[11] T.B.M.M. Arşivi, 362 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı
[12] T.B.M.M. Arşivi, 362 NSD, Tercüme-i Hal Kâğıdı
[13] T.B.M.M., Zb. C., c. 9, s. 216.

[14] Ragıp Önen'in *Bor Milli Mücadele Tarihi ve Bor'luların Milli Mücadele de Şerhleri Yeri*.

İşgal kuvvetlerinin daha Gülek boğazını dahi geçemedikleri Niğde ve çevresinin henüz işgale uğramadığı dikkate alınacak olursa buradaki Ermenilerin oldukça cüretkâr davranışları halkı korku ve telaşa düşürmüştür.

Ragıp Önen, “*Ermeni ve Rumların bu şımarık tavırlarının önüne geçmek için halka tellallar çıkarılarak silah dağıtılacağı duyurulmuştur. Fakat tüm Bor’da bulunan silah sayısı 10-15’i geçmemektedir. 10-15 silah kullanılarak her defasından değişik kişiler giydirilip silahlandırılarak çok sayıda silah ve asker var izlenimi verilmiş. Böylece Ermeni ve Rum çetelerinin faaliyetleri azda olsa engellenebilmiştir.*” demektedir.

İşgal güçlerinin Pozantı’yı işgal edip Ulukışla ve Bor’a yaklaşımları tehlikesi üzerine azınlık faaliyetlerinin daha da arttığı gözlemlenmektedir. Bu gelişme üzerine Ulukışla’da kurulan Ulukışla Müdafaa Milliye Cemiyeti aktif şekilde faaliyetlerini sürdürmüştür^[15].

Niğde ve çevresinde işgal tehlikesinin iyice hissedilmeye başlaması halkı gizlice teşkilatlanmaya itmiştir. Hatta bu teşkilatların bir kısmının Atatürk’ün Samsun’a çıkışından bile önce olduğu dile getirilmektedir. Talat Gün, “*Bor’daki Milli Mücadelenin Atatürk’ün Samsun’a çıkmadan önce başladığı, Milli Mücadeleye gönül veren önderler Çakıl Bahçede Yazıcıoğlu Hazım Ağa’nın bağında toplandığı, toplantıya katılan Ahmet Cıgızoğlu, Sadık Bey (Ülkü), İzzet Can, Kerim Sebati, İlhami Parapara, Mehmet Bey’in Zeki Bey, Mustafa ve Mahmut Cıgızoğlu, İmam Ziyaddin, Kadının Hilmi Bey, Avanın Teyfik Efendi ve daha birçok kişi yemin ederek, mücadele azim ve kararlılıklarını ortaya koymuşlardır.*” demektedir. Niğde’deki teşkilatlanma için tek engel Niğde mutasarrıfı Cavit Bey’in Damat Ferit Paşa’nın adamı olmasıydı. Atatürk’ün emri ile mutasarrıf Cavit, muhasebeci Salim ve Emniyet Müdürü Lütfü Efendi tutuklanıp elleri kelepçeli bir şekilde

Sivas’a gönderilmiştir. Bundan sonraki çalışmaların ise daha açıktan yapıldığı ve Milli teşkilatların bir nefes aldığı görülür.

Niğde mutasarrıfı ile diğer Damat Ferit taraftarlarının tutuklanması üzerine Niğde’de bir Kuvayı Milliye Teşkilatlanması hız kazanmıştır. Bu iş için bir toplantı yapılır. Bu toplantıya Niğde eşrafı ve Bor’da daha önce kurulmuş olan Kuvayı Milliye teşkilat üyeleri katılmıştır. Toplantı sonunda katılanların hepsi Kuvayı Milliye’ye hizmet edeceklerine dair söz verip imza attılar. Bu toplantıyı Faik Bey’in idare ettiği ve bütün toplantıyı onun yönlendirdiği görülmektedir^[16].

Niğde de Kuvayı Milliye teşkilatının henüz yeni kurulup tüm teşkilatlanmayı gerçekleştirememesi üzerine Pozantı’ya girmiş olan 100 kadar milis kuvvetinin ihtiyaçları (*şeker, pastırma, zeytin, sigara, un ekmek v.b.*) Bor esnafı ve halkı tarafından sağlan-

^[15] Bu cemiyet ve faaliyetleri için bkz. İ. Gedik, a.g.m., s. 143-184.

^[16] Talat Gün’ün Ahmet Cıgızoğlu ile yaptığı *Bor’da Kuvayı Milliye Hareketi Üzerine* isimli raporajı, (Bor Halil Nuri Bey İlçe Halk Kütüphanesi)

mıştır. Toplanan yardımlar önce Ulukışla'ya oradan da Pozantı'ya sevk edilmiştir^[17].

Yine Niğde'de bulunan 11. Piyade tümenini Pozantı'nın işgali üzerine Niğde, Bor, Nevşehir ve Ürgüp'ten gelen müfrezeleri birleştirerek önce Ulukışla'ya, oradan

da Pozantı'ya sevk ederek bir cephe açtıkları görülmektedir^[18].

11 Eylül 1919'da toplanan Sivas Kongresi askeri düzenlemelerde yapmıştır. Niğde'de bulunan 11. Tümen'e Ulukışla-Pozantı hattında örgütlenecek Kuva-yı Milliye çetelerini destekleme görevi verildi. Tümenin komutanlığı önce Mümtaz Bey iken sonra Arif Bey'e verilmiştir. 11. Tümen'in desteğiyle oluşturulan ve ağırlığını Ulukışla'ya veren Kuvayı Milliye, Adana'daki Fransız işgaline karşı zorunlu bir direniş yürüttü. Başında Tekelioğlu

1920'de Binbaşı Mesnil komutasındaki Fransız birliğini Pozantı'da tutsak aldılar^[19].

Bu sıkıntılı günlerde büyük Türk Milliyetçisi Ziya Gökalp'ın Kayseri'den Niğde'ye gelerek yaptığı konuşmalarla Niğde halkını Milli Mücadele bilinçlenmesinde etkili olmuştur^[20].

Sakarya Zaferi sonrası İtilaf Devletleri'nin 22 Mart 1922^[21] tarihinde teklif ettikleri mütareke metnine tepki gösteren Niğde eski mebusu (**Mebusan Meclisi**) Muhittin Bey, 28 Mart 1922 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bir telgraf göndermiştir. Bu telgrafta^[22]; Niğde halkı başlatılan Milli Mücadele'nin Misak-ı Milli çizgisinde sonuçlanmasına kadar mücadeleye devam edilmesi gereği belirtilmektedir. Niğde halkı baştan sona kadar Milli Mücadelenin içinde aktif bir rol oynamıştır. Ülkemizin bir çok bölgesinde övgüye değer kahramanlıklar sergilenmiştir. Özellikle Adana ve Pozantı cephelerinde Niğde'de bulunan 11. Tümenin başarısı asla göz ardı edilemez. Niğde, Adana ve Pozantı cephelerini hem asker, hem mühimmat, hem de erzak olarak takviye etmiştir. Niğde'den yapılan bu hayati destek Mustafa Kemal tarafından yollanan takdirnamelerle ödüllendirilmiştir. Yine bölgede görülen azınlıkların taşkınlıklarına halkın oldukça sağduyulu yaklaşarak onların faaliyetlerini bertaraf ettikleri bilinmektedir. Niğde halkının kararlı tutumu ve cephelerde düşmana karşı kahramanca mücadelesi Ermeni ve Fransızların Niğde'yi işgal etmesini engellemiştir.

Sinan bey'in bulunduğu Kuvayı Milliye kuvvetleri Fransızlara ağır kayıplar verdirdi. Sonunda Mayıs

^[17] Talat Gün'ün Ahmet Çığzoğlu ile yaptığı röportaj.

^[18] Faruk Yılmaz, **Kurtuluş Savaşı ve Sonrasında Niğde**, Niğde 1998, s. 26. Bekir Sıtkı BAYKAL, **Heyeti Temsilîye kararları Türk Tarih Kurumu Ankara 1989 S.47**, urt ansiklopedisi s.6170 cilt 1982-1983 İstanbul.

^[19] Faruk Yılmaz, **Kurtuluş Savaşı ve Sonrasında Niğde**, Niğde 1998, s. 31.

^[20] Faruk Yılmaz, **Kurtuluş Savaşı ve Sonrasında Niğde**, Niğde 1998, s. 31.

^[21] Mütareke metni ve içeriği konusunda bkz. Refi Turan ve arkadaşları, **Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi 2009**, Ankara 2009, s. 147-148.

^[22] Telgraf metni için bkz., (T.B.M.M., Zb. C., c. 18, s. 437-439)

BOR VE ÇEVRESİNDEN POZANTI CEPHESİNE KATILANLARIN LİSTESİ^[23]

Ahmet Cıgızoğlu
İzzet Can
Rıfka Güyer
Çopurođlu Mustafa Efendi
Selamoğlu Muharrem Efendi
Mehmet Beyzade Zeki Efendi
Sarrafın Hulusi (Akcabozan)
Mustafa Ünal (Kahramanađa)
Hacı Dedenin Mehmet Efendi
Öğretmen Kamil Efendi (Kır Kamil)
Potuk Sadık Efendi
Asmaz'da Hacı Ahmet Ağa'nın Ali Efendi
Ortaköy'de Derviş Ağa'nın Hacı
Çopur'un Şakir (Cemal Çopur'un babası)
Kemerhisar'dan Göde İbrahim
Bozkırlı Şevket
Ortaköylü Mustafa Çavuş
Kılıçzade Hüseyin Efendi (Sözen)
Hakkızade Hacı Efendi
Hacı Rüştü Efendi
Kasap Hacı Abdullah Efendi
Bereketli Ahmet
Narazanlı Musa Çavuş
Sıhhiye Memuru Ahmet Bey
Mülazımın Osman (Teğmen oğlu)
Alibazın Hüsnü
Alibazın Hamdi
Tengirin Hazım (benim emir erimdi)
Potuk Mustafa Efendi (Önen)

^[23] Bu liste Talat Gün'ün Ahmet Cıgızoğlu ile yaptığı röportajdan alınmıştır.

“Teşrini-sani 24 Niğde vilayeti eşrafından kardeşim Tahsin efendizade Ali bey kardeşimizin Ankara’dan teşrifleriyle Niğdemizi ziyareti hatırasına takdim edilmiştir.”

**Giresun Mebusu Ali bey
Mükremin Halit Hilmi**

MUHİTTİN SOYLU

Muhittin Bey, 1848’de Niğde’de dünyaya gelmiştir. Sadık Bey’in oğludur. Medreseyi bitirmiştir. Emekli iken seçimlerde aday olmuş ve 25 Kasım 1908’de 50 oy alarak Niğde’den mebus seçilmiştir. İkinci, üçüncü ve dördüncü devrede de mebusluk yapmıştır.

Milli Mücadele süresince Niğde’de teşkilatlanmayı sağlamıştır.

◀ *Muhittin Soylu*

◀ Ali Süel Pozantı cephesine giderken

Öğretmen Mahmut Kamil
Efendi (Kır Kamil)

*Selamoğlu Muharrem
Efendi*

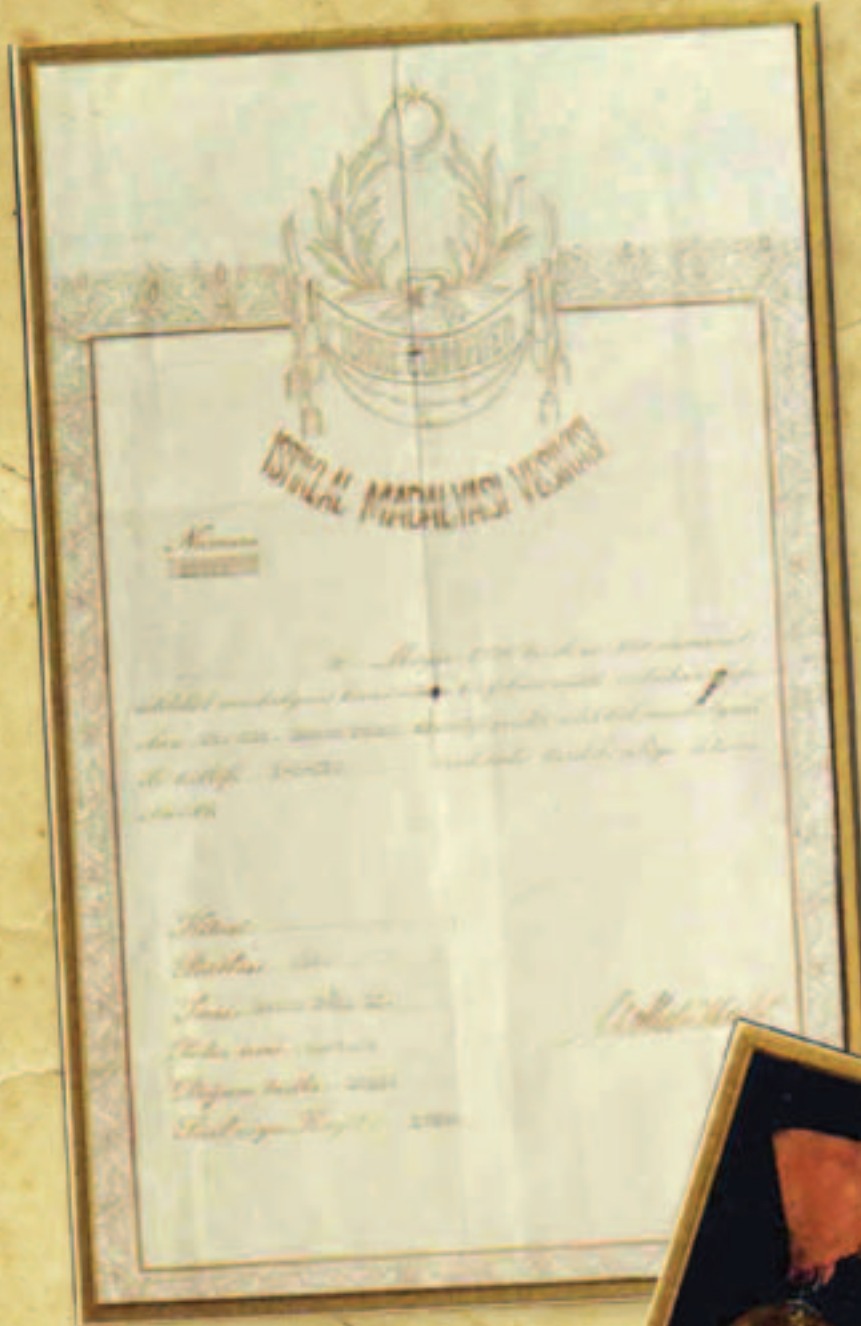
H. Fehmi Esen

*Halil Nuri Yurdakul
Kurtuluş Savaşında*

◀ İstiklal Madalyası

Faik Soylu
Kurtuluş Savaşı

Faik Soylu

▲
Faik Soylu - Mustafa Soylu

Sertabip muavini mülazımı evvel
Haftız Ali Oğlu Sait Efendi
2 Eylül 327
Aile adresi
Bursa - İnegöl Burhaniye mahallesinde
Camii karşısında

Lütfi Soylu, 1928

TBMM I. DÖNEM NİĞDE MİLLETVEKİLLERİ

23 NİSAN 1920'DE AÇILAN I. TBMM DÖNEMİNDE BUGÜNKÜ AKSARAY VE NEVŞEHİR İLLERİ DE NİĞDE VİLAYETİNE BAĞLI OLDUĞUNDAN BU DÖNEM MİLLETVEKİLLERİ TOPLUCA NİĞDE İLİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMEKTEDİR.

AHMET HAKKI PAŞA (SÜTEKİN)

1867 (1283)'de Nevşehir'in Avcılar Köyü'nde doğdu. Albay Mehmet Abidin Bey'in oğludur. İlk ve orta öğrenimini babasının görevde bulunduğu Bağdat'ta tamamlayarak 1 Ağustos 1884'te Harbiye Mektebi'ne girdi. 1887'de Süvari Teğmen rütbesiyle mezun olarak Erkân-ı Harbiye (*Kurmay*) sınıfına ayrıldı. 20 Mayıs 1890'da Kurmay Yüzbaşı olarak Genelkurmay 1 inci şubesine atandı. 15 Ağustos'ta Erzincan'daki 4 üncü Ordu emrine verildi. 21 Haziran 1892'de Kolağası (*Kıdemli Yüzbaşı*) oldu. 18 Ocak 1898'de Binbaşı rütbesiyle Bağdat 6 ncı Ordu Kurmayı'na nakledildi. Süvari Fırkası'nda görevlendirildi. 16 Ekim 1903'te Yarıbaylığa yükseltilerek 10 Aralık 1905'te Bağdat Harbiye Mektebi Ders Nazırlığı'na getirildi. 22 Haziran 1906'da Albaylığa yükseltilti. 1 Ocak 1909'dan 19 Haziran 1910'a kadar Necit Mevki (*Kumandanı*) olarak görevlendirildi. 26 Şubat 1911'de Amasya Redif Fırkası Komutanı oldu. 13 Nisan 1912'de Mirliya (*Tümgeneral*)lığı terfi ettirildi. Fırkası ile Balkan Savaşı'na katıldı. 6 Ocak 1914'te 11 nci Kolordu Asker Alma Dairesi Başkanlığı'na atandı. Bir süre Kolordu Kumandanlığına vekâlet etti. 18 Mayıs 1915'te bu görevden emekliye ayrılarak Niğde'ye döndü.

1917'de Liva Genel Meclisi'ne üye seçildi. Bu görevde iken TBMM'nin 1 nci dönemi için yapılan seçimde Niğde Milletvekili olarak 26 Nisan 1920'de Meclise katıldı. Mecliste Bayındırlık, Bütçe, Sağlık ve Sosyal Yardım ve PTT komisyonlarında çalıştı. 12 Temmuz 1920'de Meclis kararıyla, yöresinde vatanî hizmet için süresiz izinli sayıldı. Görev sonu hastalandığından 1 Mart 1921'de Meclise dönebildi. 26 Mart'a Harp Komisyonu kararıyla ordu geri hizmetlerine yardım ve gözetim için memur edildi. Batı cephesinin ihtiyaçlarının sağlanmasına yardımcı oldu. 16 Ağustos-18 Eylül 1922 arası Amasya, 7 Mart-11 Mayıs 1923 arası Elcezire İstiklâl Mahkemelerinde üye olarak bulundu. Milletvekilliği bu dönemde sona erince Nevşehir'e dönerek hayır işleriyle meşgul oldu.

Türk Ocağı, Kızılay, Türk Hava Kurumu Şube Başkanlıklarını yürüttü. CHP İlçe İdare Kurulu Başkanı olarak Halkevini açtı. 1 Temmuz 1942'de öldü. Ürgüp yolu sonunda hazırlanan mezarlıkta toprağa verildi. Evli olup, sekiz çocuk babasıdır.

ATA (ATAULLAH) BEY

1882 (1298)'de Nevşehir'de doğdu. Kadı Mehmet Hilmi Efendi'nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini Nevşehir İbtidai Mektebi ve Karaman Rüştîyesi'nde tamamladıktan sonra İstanbul Mercan İdadisi'ni bitirdi. Mülkiye Mektebi'ne girerek Temmuz 1905'de yüksek kısımdan mezun oldu. Konya İl Maliyet Memurluğu'nda stajını bitirdikten sonra 1 Eylül 1908'de Ürgüp Kaymakamlığı'na atandı. 1910-1916 arası Karaağaç, Aziziye, Karaman Kaymakamı olarak görevlendirildi. Sivas Mektupçusu iken Mutasarrıflığa yükseltilerek Nisan 1916'da Yozgat, Ekim 1917'de Maraş Mutasarrıfı oldu. Bu görevde iken İstanbul Mebusan Meclisi'nin son dönemi için yapılan seçimlerde Niğde'den Milletvekili oldu. Kış şartları içinde ancak 15 Şubat 1920'de Meclise katılabildi. Bir süre sonra Meclisin feshi üzerine Heyeti Temsiliye'nin talimatına uyarak Ankara'ya geldi ve 3 Temmuz 1920'de TBMM Genel Kurulu'na Niğde Milletvekili olarak takdim edildi. 13 Aralık 1920'de Divan Kâtipliği'ne seçildi.

Ayrıca İçişleri, Bütçe, Malî Kanunlar komisyonlarında ve Memurîn Muhakematı Tetkik Kurulu'nda çalıştı. II nci toplantı yılında İçişleri Komisyonunun

başkanlığını yaptı. Cephede hizmet gören Refet Bey (**Paşa**)'in memleketin iç durumu vekâletle yönetime imkân vermediği nedeniyle istifası üzerine 21 Nisan 1921'de Dahiliye Vekilliğine getirildi. İcra Vekilleri Heyeti Reisi Fevzi Paşa'nın 16 Mayıs 1921'de istifası üzerine 19 Mayıs'ta yeniden teşkil edilen İcra Vekilleri Heyeti'nde Dahiliye Vekâletini korudu. 30 Haziran 1921'de vatani hizmet için Meclis kararıyla izinli sayıldı. Görevinin sona ermesi üzerine 17 Eylül 1921'de Meclise döndü. 26 Ocak 1922'de Harp Encümeni kararıyla ordu geri hizmetlerine gözetim ve yardım için kurulan Meclis Heyeti'nde görevlendirildi. Fethi Bey'in izinle ayrıldığı 10 Temmuz 1922'de geçici vekil olarak 18 Eylül 1922'ye kadar Dahiliye Vekâleti işlerini yürüttü. Dönem içinde (**3'ü gizli oturumlarda olmak üzere kürsüde 11**) konuşma yaptı. Bir kanun önerisi verdi.

II ve III üncü dönemde tekrar Niğde'den Milletvekili olarak yasama görevini ölümüne kadar sürdürdü. 1 Ocak 1931'de Ankara'da öldü. Evli olup, dört çocuk babası idi. Ailesi (**Atay**) soyadını almıştır. Nüfus kaydında adı (**Ataullah**) olup, mecliste (**Ata Bey**) olarak anılmıştır.

MUSTAFA BEY (SOYLU)

1883 (1299)'de Niğde'de doğdu. Ratip Efendi'nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini Niğde'de tamamladıktan sonra girdiği Konya İdadisi birinci sınıfından babasının ölümü dolayısıyla ayrıldı. Ailesinin geçimi için 1903 yılı Ocak ayında Nafia Kalemî'nde Kâtip olarak çalışmaya başladı. 26 Ekim 1913 Niğde Muhasebe Kalemine Başkâtip oldu. 1 Ekim 1915'te Maarif Dairesi Muhasebe ve Tahrirat Başkâtipliği'ne nakledildi. Ayrıca Darülhilâfe Medresesi'nde öğretmenlik yaptı.

Bu görevde iken Niğde temsilcisi olarak Sivas Kongresi'ne katıldı. Anadolu ve Rumeli Müdafaa-yı Hukuk Cemiyeti Temsil Heyeti üyeliğine seçildi. TBMM I.nci dönem için yapılan seçimde Niğde Milletvekili oldu. 26 Nisan 1920'de meclise katıldı. Hastalığı nedeniyle herhangi bir komisyonda görev almadı. 26 Aralık 1920'de Niğde'de öldü. Evli olup, beş çocuk babası idi. Ailesi (*Soylu*) soyadını almıştır.

سید محمد سوری مصطفی بابک

مجله

۱۳۳۶

انقلا

◀ *Ratıpzade Mustafa Efendi (Soylu), Sivas Kongresi Heyet-i Temsiliye Üyesi, I. Dönem Niğde Milletvekili. Kendisine ait Beratı.*

MUSTAFA RATIP SOYLU
SIVAS KONGRESİ
ÜYESİ VE İ.Cİ DÖNEM
MİLLETVEKİLİ
D.1885 Ö.1921

◀ *Mustafa Soylu'nun,
Paşa camii
bahçesindeki kabri*

▲
*Sivas Kongresi temsil heyeti üyesi,
birinci dönem Niğde milletvekili
Ratıpzade Mustafa Soylu'nun kızı
Vedia Şahenk.*

MUSTAFA HİLMİ BEY (SOYDAN)

1881 (1297)'de Niğde'de doğdu. Mahkeme Azası Hocasade Ahmet Efendi'nin oğludur. Niğde İbtidai Mektebi ve Rüştiyesi'nde ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra 28 Temmuz 1897'de Medrese ve Darülhüffaz'dan icazet aldı. Aday memur olarak Niğde Defter-i Hâkanî İdaresine devam etti. 16 Nisan 1903'te Şer'îye Mahkemesi 2 nci Kâtipliğine atandı. 17 Ekim 1907'de mahkemenin başkâtipliğine yükseltildi. Konya vilâyetince yapılan düzenlemede 29 Ocak 1910'da kadro dışı bırakıldı. Yeniden bir memuriyete atanması hakkındaki başvurusu uygun görülerek yapılan sınavda da başarı göstermesi üzerine 18 Nisan 1911'de Havran Sancağı Emlâk ve Arazi Tahrir Hakimliğine, 30 Mayıs 1911'de Der'a Fırkayı Tahririyesi Naipliğine atandı. 26 Temmuz 1913'te Naiblikten ayrılarak memleketine döndü ve Dâvâ Vekilliği yapmaya başladı. 13 Ekim 1915'te Genel Meclis Üyeliği'ne seçildi.

Millî mücadelede Müdafaayı Hukuk Cephesi'nde yer aldı. 1920 Ocak ayında Belediye Meclisi'ne üye oldu.

Kasaba ve köylerden asker ve bağış toplayarak Pozantı ve Adana cephelerinde direnişin sürdürülmesinde etkili oldu. TBMM'nin I.nci Dönemine Niğde'den milletvekili seçilerek 26 Nisan 1920'de Meclise katıldı. Mecliste Şer'îye ve Evkaf, Tasarı, Dilekçe komisyonlarında ve Memurin Muhakematı Tetkik Kurulu'nda çalıştı. I.nci toplantı yılında Adalet ve Şer'îye komisyonunun kâtipliğini, III.ncü toplantı yılında da başkanlığını yaptı. Dönem içinde kürsüde 15 konuşma yaptı. Milletvekili I.nci dönemde sona erince isteği üzerine 29 Temmuz 1925'te Niğde Hazine vekilliğine atandı. 8 Haziran 1927'de Adliye Vekâletinden avukatlık ruhsatnamesi alarak Hazine Vekilliği görevini 15 Ekim 1930 tarihine kadar sürdürdü. 1930-1938 arası Niğde'de serbest avukatlık ve bu arada Genel Meclis ve Liva İdare Heyeti Üyeliği yaptı. 9 Mart 1938'de Niğde Müftülüğü'ne seçildi. 11 Kasım 1953'te bu görevden emekliye ayrıldı. 10 Ekim 1958'de öldü. Evli olup, altı çocuk babası idi. Arapça bildiği kısa hâl tercümesinde yazılıdır.

VEHBİ BEY

1876 (1292)'de Konya-Aksaray'da doğdu. Tüccardan Hacı Hasan Efendi'nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini Aksaray Rüştiyesi'nde tamamladıktan sonra ticaret hayatına atıldı ve başarılı oldu. Millî mücadelede bütün varlığıyla ulusal direniş cephesinde yer aldı. TBMM'nin I inci Dönemine Niğde'den Milletvekili seçilerek 28 Nisan 1920'de Meclise katıldı. Mecliste Malî Kanunlar ve Bütçe Komisyonlarında çalıştı. Dönem içinde (1) kez gizli oturumda konuşma yaptı. (1) soru önergesi verdi. Önerdiği (2) kanun teklifinden Vergi Kanunlarında ve Gümrük Resminde değişiklik yapılmasına dair olanı, 11 Ocak 1923'te 295 sayılı Kanun olarak kabul edildi.

II nci Dönemde Aksaray'dan Milletvekili seçilerek Yasama görevini dönem sonuna kadar sürdürdü. Zaferden sonra Yurt'ta ticaret hayatının gelişmesine çalışarak Aksaray'da Azm-i Millî Fabrikası, Halk İktisat Bankası'nı kurdu. İstanbul'da Şark Deęirmenleri Şirketi, ayrıca İzmir ve Bursa'da Ticaret ve Sanayi Şirketleri tesis etti ve bu şirketlerin yönetim kurulu başkanlıklarını yaptı. 1 Şubat 14932'de İstanbul'da öldü. Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Evli olup, beş çocuk babası idi. Ailesi (Çorakçı) soyadını almıştır.

ZEYNEL ABİDİN (ABİDİN) BEY (BAYHAN)

1869'da (1285) Niğde'de doğdu. Battal Efendi'nin oğludur. İlk ve orta öğrenimini Niğde Sıbyan Mektebi ve Rüştîyesi'nde tamamladıktan sonra 1890'da Adliye memur olarak Devlet hizmetine girdi. Zabıt Kâtibi, Sorgu Hâkim yardımcısı olarak 1904 yılına kadar görev yaptı. Sınavla Dâvâ Vekilliği izni aldıktan sonra memurluktan çekilerek dâvâ vekilliği yapmaya başladı.

II. Meşrutiyetin ilanından (1908) sonra İttihat ve Terakki Fırkasında politikaya girdi. İl Genel Meclisi Üyeliği'ne seçildi. I. Dünya Savaşı sonu yurdun bir kısmı işgale uğradığından milli mücadeleye katılarak Müdafaayı Hukuk Cemiyeti'nde çalıştı.

TBMM'nin I. Dönemi için yapılan seçimlerde Liva Genel Meclisi Üyeliğini koruyarak Niğde Milletvekili

seçildi ve 26 Nisan 1920'de Meclise katıldı. 5 Eylül 1920'de kabul edilen "Nisan-ı Müzakere Kanunu", memurluk ile milletvekilliğinin bir kişi üzerinde bulunmasını yasakladığından vâki tebligata karşı Genel Meclis üyeliğini tercih ettiğini bildirmesi üzerine 11 Ekim 1920 birleşiminde Milletvekilliğinden istifası Genel Kurulca kabul edildi. Uzun süre Liva Genel Meclisi ve Daimi Encümen Üyeliği'ni sürdürdü. Bu arada Niğde Çiftçi ve Ticaret Bankası'nı kurduğu ve Yönetim Kurulu başkanlığını üstlendiği, Meclis Arşivindeki kısa hâl tercümesinde yazılı bulunmakta ise de, bu hususu belgelemek mümkün olmadı. 6 Şubat 1944'te öldü.

Evli olup, altı çocuk babası idi.

TBMM II. DÖNEM NİĞDE MİLLETVEKİLLERİ

II. DÖNEM MİLLETVEKİLLERİ; ALİ GALİP YENEN, HALİT MENĞİ, ATA "ATAULLAH" ATAY, EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN.

HALİT MENĞİ

1883 yılında Bor'da doğmuştu. Bor belediyesinde katiplik ve tahrirat katipliği gibi hizmetlerde bulunmuş, muhtelif il ve ilçelerde maliye memurluğu yapmış, Karaman Mal müdürüyken 1914 yılında Bor Belediye Başkanlığı'na tayin olmuştur. 1915 yılında Aksaray Kaymakamlığı, daha sonra Karaman Belediye Başkanlığı'nda bulunmuş ve 1920 senesinde Bor Belediye Başkanlığı seçimlerini kazanarak başkan olmuştur. Bu vazifeye 1923 yılında milletvekili oluncaya kadar devam etmiştir.

Halit Mengi Bor'un Milli Mücadele'ye fiilen katılmasında büyük rol oynamıştır. Yazıcızade Hazım Ağa'nın Çakılbağçe'deki bağında yapılan teşkilatlanma toplantısına kendisi gibi güvenilir 20 kadar memleket eşrafı ile katılmıştır. Bu toplantıda alınan kararlar neticesinde Nevşehir ve Ürgüp'te aynı çalışmalarını yapmak üzere Halit Mengi vazifelendirilmiş ve bö-

lece Niğde ili Kuva-yi Milliye Teşkilatı tamamlanmış olmuştur.

Mustafa Kemal'in Sivas'ta toplayacağı kongreye Bor'dan da temsilci iştiraki istenince; Niğde'den Muhittin Efendizade Mustafa Bey ile her türlü meşakkate göğüs gererek Sivas'a gitmiş ve kongreye iştirak etmiştir.

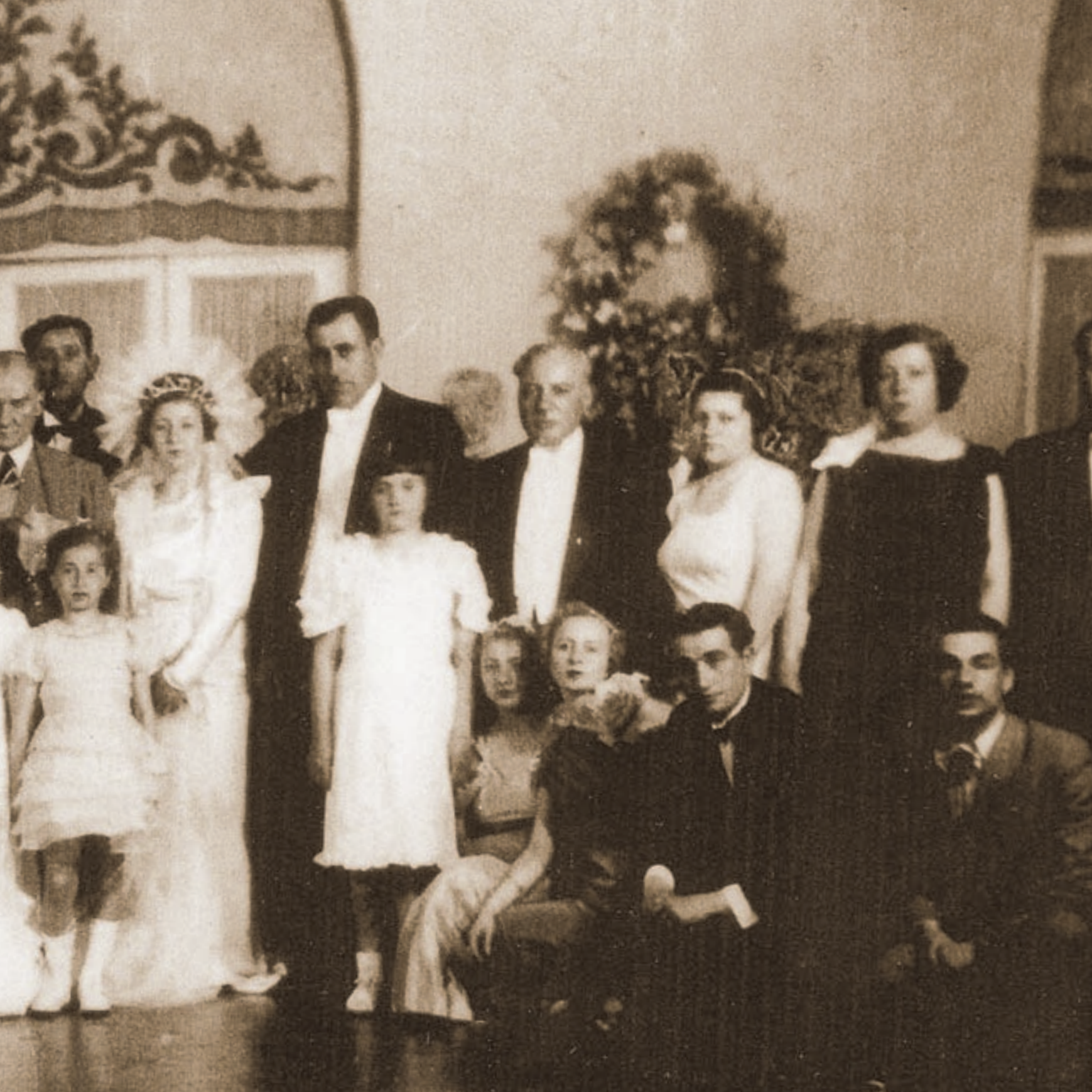
Halit Mengi kongreden sonra Pozantı'da Fransızlara karşı gönderilen kuvvetlerin organizasyonlarında yer almış, büyük faydalar sağlamıştır.

Halit Mengi Belediye Başkanlığı sırasında şimdiki İş Bankası'nın bulunduğu yerdeki eski belediye binasını yaptırmış, pek çok dükkan, ev ve hanı istismal ederek Hükümet Meydanı'nı açmıştır. Halit Mengi siyasi hayattan çekilince Bor'da mütevazı bir hayat sürmüştür. Ekim 1958 tarihinde vefat etmiştir.

*Atatürk Halit Menginin kızının
düğün töreninde*

EBUBEKİR HAZIM TEPEYRAN

1864 yılında Niğde'nin Yenice Mahallesi'nde doğdu. Halk arasında Tepeviran semti olarak bilinen mahalleden dolayı Tepeyran soyadına almıştır.

1879 yılında Rüştüye'den mezun oldu, 1893 yılında ise Edirne valisi Abdurrahman Paşa'nın vali yardımcılığı görevini yürüttü. II. Abdülhamit döneminde kendisine "Bala" rütbesi ve ikinci rütbeden "Osmanlı Nişanı" verilerek Musul valiliğine atandı. Başarılarından dolayı "Selam-i Şahane" (Padişahın selamı) ile ödüllendirildi. Ancak ordu müşürinin jurnal niteliğindeki bir yazısı üzerine 1901'de "Şura-yı Devlet" azalığı ile İstanbul'a çağrıldı.

1903 yılında Manastır valiliğine atandı. Valiliği sırasında gösterdiği başarıdan dolayı birinci rütbeden "Osmani ve Mescidi" nişanları ile ödüllendirilmiştir.

1906 yılında Bağdat valiliğine giderken, kendisine "Murassa Osmanî Nişanı" verildi. 1908'de önce Sivas, sonra Ankara valiliğine atandı. Bir yıl sonra da İstanbul Şehreminliğine getirildi.

1910'da Hicaz, 1911'de Beyrut valisi oldu. Beyrut'un İtalyan zırhları tarafından ani bonbardıman edilmesi üzerine sıkı yönetim ilan ederek çıkan kargaşalıkları derhal bastırdı. Bu başarısından dolayı Paris'deki Kainat Tarihi Akademisi tarafından şeref üyeliğine seçildi. 1913 yılında ikinci kez Beyrut valiliğine ataması yapıldı. 1914'de ise "Şura-yı Devlet Mülkiye ve Maarif" dairesi başkanlığına getirildi.

Aralık 1918'de Bursa valisi oldu. Valiliği sırasında Bursa'da artan eşkiyalık olaylarının bastırılmasında gösterdiği başarıdan dolayı Kocaeli ve Balıkesir livaları emniyet ve asayişinin sağlanması görevleri kendisine verildi.

14 Şubat 1920'de Dahiliye Nazırı olarak göreve başlayan Hazım Bey, 8 Mart 1920'de kurulan Salih Paşa Kabinesi'nde yerini korudu.

Bursa valiliği ve dahiliye nazırlığı sırasında milli kuvvetleri desteklediği ve "Kuva-yı Milliye" namıyla müteşekkil cemiyet-i bağıyenin muharrir ve müşevviklerinden ve Yıldız Sarayı hümayunu yağmegerlerinden olduğu iddiasıyla 24 Mayıs 1920 tarihinde tutuklandı. 8 ay hapis yaptı. Nemrut Mustafa'nın başkanlığındaki bir numaralı divani harbi örfi'de yargılandıktan sonra idama mahkûm edildi ise de padişah Vahdettin cezasını küreğe çevirdi.

21 Ekim 1921 tarihinde Damat Ferit Paşa hükümetinin görevden ayrılıp yerine Tevfik Paşa yeniden sadrazam olunca, Divan-ı Harbi Örfi'ler tarafından verilen hükümlerin temyiz edilmesiyle ilgili kararnağme çıkartıldı, bu hükümden yararlanan Hazım Bey beraat etti. 18 Kasım 1920'de 9 ay hapis kaldığı Sultanahmet Cezaevi'nden tahliye oldu. 31 Mayıs 1921'de ikinci kez Sivas valiliği görevine atandı. 13 Ağustos 1921 yılında da Trabzon valisi oldu.

Emekli olduktan sonra Niğde II. dönem ve daha sonra VI. ve VII. dönemlerde Niğde milletvekili oldu. 5 Haziran 1947'de 89 yaşında iken vefat etti. Atatürk'ün Samsun'a çıkışından Cumhuriyet'in ilanına kadar Atatür'ün yanında yer aldı.

"Les fleurs Degeneres, Kar Çiçekleri (şiir kitapları), Eski Şeyler (roman), Canlı Tarihler (hatırat), Zalimhane Bir İdam Hükümü, Belgelerle Kurtuluş Savaşı, İdari İctimai Sanihat, Küçük Paşa (roman), Güzel Sözler adlı yayınlanmış eserleri mevcuttur."

ALİ GALİP YENEN

1877 (1293)'de Bursa'da doğdu. Babası Küçükağazade Mustafa Efendi, annesi İffet Zehra Hanım'dır. Bahriye hanımıyla evli, dört çocuk babasıdır.

18 Ağustos 1897'de Harp Okulu'ndan piyade teğmen olarak mezun oldu. İlk tayin yeri Atik 3 üncü Ordu, 17 nci Nizamiye Alayı, 4 üncü Tabur, 3 üncü bölüktür.

4 Mayıs 1898'de 3 üncü Ordu 42 nci Redif Alayı, 1 inci Tabur, Selânik 4 üncü Bölüğe verildi. 8 Mayıs 1902'de üsteğmenliğe yükselerek, aynı taburun 1 inci bölüğüne verildi. 14 Ağustos 1904'te yüzbaşılığa yükseldi ve Selânik Jandarma Alayı'nın Drama Taburu, 1 inci Piyade Bölüğü Komutanlığı'na atandı. 13 Aralık 1905'te Selânik Jandarma Alayı'nın Maiyet Erkânı Yüzbaşılığına, 30 Mayıs 1909'da Üsküdar Jandarma Taburu Tensikat Dairesine, 28 Kasım 1909'da Üsküdar Jandarma Taburu Komutanlığına getirildi. 28 Ağustos 1911'de kıdemli yüzbaşılığa yükseldi. 28 Mart 1912'de Jandarma Komutanlığı 1 inci Şube mülhak binbaşılığına getirildi. 1 Mart 1912'de Jandarma Genel Komutanlığı 1 inci Şube Müdür Yardımcılığına atandı. 1 Ocak 1914'te binbaşı rütbesine yükseldi. 24 Eylül 1916'da Jandarma genel Komutanlığı 2 nci Şube Müdürü oldu. 14 Mart 1918'de Kaymakamlığa (*yarbaylığa*), 7 Mart 1919'da Jandarma Genel Komutanlığı yardımcılığına yükseldi. 6 Aralık 1919'da İzmir

Jandarma Bölge Müfettişliğine verildi. 30 Haziran 1920'de yeniden Genel Komutan Yardımcılığı ve aynı yıl Genel Emniyet ve Eskişehir Mutasarrıflığı Vekâletinde bulundu. 13 Haziran 1921'de Jandarma Genel Komutanlığına, 14 Eylül 1921'de Albaylığa (*miralaylığa*) yükseldi.

14 Nisan 1902'de Birinci Mecidi, 11 Ocak 1916'da Harp Madalyası, 14 Aralık 1917'de 4 üncü Mecidi (*Tebdilen*) Madalyası aldı. 29 Temmuz 1915'te bir yıl kıdem zammı kazandı ve 31 Temmuz 1927'de kendi isteğiyle emekliye ayrıldı.

9 Temmuz 1921'de Jandarma Genel Komutan Yardımcılığına atandı ve Jandarma Genel Komutanlığına yükseldi. Bu görevde iken TBMM'nin II nci Dönem seçimlerine katıldı. 16 Temmuz 1923'te yapılan seçimde 355 oy alarak Niğde'den milletvekile seçildi. 11 Ağustos'ta Meclis'e katıldı. 12 Ağustos 1925'te mazbatasını onaylandı.

Dahiliye, Millî Müdafaa ve Muvazenei Maliye komisyonlarında çalıştı. 2 önergesi, genel kurulda 2 konuda, 5 konuşması vardır.

Niğde'den III ve IV üncü dönemlerde de milletvekili seçilen Ali Galip Yenen, 18 Temmuz 1927'de emekliye ayrıldı ve 7 Mayıs 1948'de öldü.

ASKER, KÜLTÜR ADAMI ve SİYASETÇİ BİR LİDER

HALİL NURİ YURDAKUL

Mazlumoğullarından Kolağası Halil Efendi'nin oğludur. 1898 yılında doğmuş, 1918'de Harbiye'yi bitirmiştir. Mondros Mütakeresi yapıldığı sırada teğmen rütbesinde idi. Vatanın tehlikede olduğu o dönemde Milli Mücadele gizli teşkilatına girdi. Yakalanma tehlikesi karşısında maiyeti ile birlikte Anadolu'ya geçti. Harb tarihinde önemli yeri olan Halil Nuri, Sakarya'da yaralanmış ve savaştan sonra Harbiye'ye öğretmen olarak tayin edilmiştir. Genç bir subay olarak Sakarya Savaşı'na katılan Halil Nuri Yurdakul, Atatürk'ün yanında cepheden cepheye koşmuştur. Bundan sonra muhtelif askeri görevleri sırasında çeşitli kültür hizmetleri ifa etmiştir.

Tasavvurlarını gerçekleştirmek için 1932 senesi sonlarına doğru Niğde'de bulunan 41. alaya yüzbaşı rütbesi ile tayinini yaptırır.

Talebelik yıllarından beri Bor'da bir kütüphane kurmayı düşünmektedir. Uzun müddettir topladığı kitaplarını kamyonlarla Bor'a getirtir. Belediye Meclis Salonuna 5000 ciltlik ilk kütüphaneyi açar. Bununla kalmaz Altunhisar, Çukurkuyu, Kemerhisar ve Ulukışla'da okuma odaları tesis eder.

Halil Nuri Bey yalnız memleketine hizmet vermemiş Erciş, Zincirdere, Pozantı, Dört Yol'da da kitaplık, müze, yol açma, cami inşası gibi bir çok işlere önyak olmuştur. 1950 seçimlerinde Niğde Milletvekili olarak meclise girmiş, 1954 yılında emekli sandığı idare heyetine getirilmiştir.

Halil Nuri Yurdakul, 28 Şubat 1970 tarihinde ölmüş, Acıgöl Mezarlığı'na defnedilmiştir. 3 erkek 2 kız olmak üzere 4 çocuk babasıdır. Niğde Üniversitesi Bor Kampüsü'ne Halil Nuri Yurdakul adı verilmiştir.

ÇANAKKALE'DE DESTAN YAZAN NİĞDELİLER

Tarihin her döneminde emperyalist güçlere karşı Niğde halkı cephelerde büyük kahramanlıklar göstermiştir. Milli mücadele döneminde Ulukışla - Pozantı istikametinde Niğdeliler Fransızlara karşı gösterdiği kahramanlık neticesinde, Niğde Fransızlar tarafından işgal edilememiştir. Niğdelilerin milli mücadele döneminde gösterdiği kahramanlık ve cephelere gönderdiği erzak Atatürk'ün övgüsüne mashar olmuştur.

Çanakkale savaşlarında da Niğde halkı yine aynı kahramanlığı sergilemişlerdir.

Niğdeli Ali'nin gösterdiği kahramanlık bunun en bariz örneğidir. Ayrıca Çanakkale savaşlarında Muallim Ethem'in annesine yazdığı mektup asker mektupları arasında örnek mektup seçilerek, askerlere dağıtılmıştır.

SEYYİD ÇAVUŞ - NİĞDELİ ALİ

SAVAŞIN DURDURAMADIĞI İKİ TÜRK ^[1]

Üç safhada planlanan savaş harekâtı 19 Şubat 1915 günü saat 09.51'de başladı. 25 Şubata kadar süren bu safhada, Seddülbahir ve Kumkale tabyaları tahrip edildi. 26 Şubattan 18 Marta kadar süren ikinci safha ise, yine yoğun bombardıman ve buna karşı zayıf, ama etkili Türk tabyalarının, karşı koymasıyla geçti.

Bu ikinci safhanın devam ettiği esnada, Çanakkale deniz savaşlarının kaderini değiştiren, Türk kahramanlık ve cesaretinin örneği olan önemli bir olay gerçekleşti. Bu olay "Nusret" adlı küçük Türk mayın gemisinin, düşmanın gözü önünde Erenköy koyuna, ilerde önemli sonuçlar doğuracak olan 26 mayını döşemesidir.

İtilaf donanması, ikinci safhayı da önemli zayıyla kapatmasına rağmen artık zaferden emin gibi görünüyordu. Amiral Garden Londra'ya gönderdiği mesajda: "*Zayıt ve hasarımız çok az, hava durumu müsait, İstanbul'a 14 güne kadar ulaşacağımız kanatındeyim.*" diyordu.

Amiral Garden gibi General Hamilton da aynı görüşte idi. Fakat Haliç'e renk ve anlam veren camiler Hamilton'un rüyalarından öteye gidemeyecektir. Amiral Garden ise, inanılmaz Türk direnişi karşısında akli dengesini kaybedip, sorumluluğu Amiral De Robeck'e terk edip İngiltere'ye dönecektir.

Üçüncü safha ise Amiral De Robeck'in emriyle 18 Mart sabahı saat 10:30'da başlayacaktır. Öğleye doğru

harbin şiddeti son haddine varacak; Boğaz, top ve baca dumanları ile bir cehennem manzarası arz edecektir. Saat 14:00'de boğaz mukavemetinin kırıldığını zanneden düşman gemilerinden Bouvet, Nusret mayın gemisinin döşediği mayınlara çarparak sulara gömülecektir. Bouvet'in ardından diğer gemilerin sonu da mayınlara çarparak batmak olacaktır. Bundan sonra boğazdaki mayınlarla ve kıyılardan atılan toplarla şaşkına dönecek olan düşman donanması, büyük bir zayıt verip geri çekilmek zorunda kalacaktır.

Bu arada ünlü İngiliz gemisi İrresistible'i batıran Mecidiye bataryası ve onun kahraman çavuşu Seyyid Çavuş'tan bahsetmeden geçmek olmaz. Mecidiye topçu bataryası, itilaf donanmasına açtığı ateşlerde oldukça etkili olmuş, bu yüzden itilaf donanması, Mecidiye topçu bataryasını yoğun top ateşine tutmuştur. Cehennem ateşi sonunda komutanı da dahil olmak üzere, bütün batarya personeli ya şehit oldu ya da ağır bir şekilde yaralandı.

Mecidiye topçu bataryasından geriye sadece iki kahraman Türk askeri sağ olarak kurtuldu. İşte bu iki kişiden biri Seyyid Çavuş, diğeri ise Niğde'den Çanakkale'ye vatanın tek karış toprağını düşmana teslim etmemek için, kahramanca savaşmaya giden Niğdeli Ali idi. Seyyid Çavuş ağır bombardımanın şaşkınlığını üzerinden atar atmaz, kendisi gibi sağ kalabilen Niğdeli Ali'yi yanına alıp, "*Bu iş henüz bitmedi.*" diyerek topun başına geldiler.

[1] Yrd. Doç. Dr. Salih Özkan, Gelişim Dergisi

Seyyid Çavuş ve
Niğdeli Ali

Fakat topun başına geldiklerinde mermi vincinin tahrip olduğunu gördüler. Bu durumda çözüm üretmeye çalışan Seyyid Çavuş, Niğdeli Ali'den mermiyi sırtına yerleştirmesini istedi. “Ya Allah!” nidasıyla 273 kiloluk top mermisini sırtına alan Seyyid Çavuş, mermiyi topa koyup, besmele ile topu ateşledi. Bu hareketi üç kez tekrarladılar. Üçüncü mermi ile İrresistible’i kurtarmak için gelen İtilaf ordusunun son umudu olan, Oşin adlı gemiyi de boğazın sularına gömdüler.

Bu kahramanlık ve cesaretlilik karşısında düşmanın söyleyeceği tek bir söz kalıyordu:

“Yanlı ş kapıyı çaldık beyler, ÇANNAKALE GEÇİLMEZ!” Öyle de oldu. İtilaf ordusu arkasında 7 zırhlı, 9 destroyer, 7 mayın tarama gemisi, 1 deniz altından oluşan zayıat ile elim bir hezimet tablosu çizerek gitti.

[1] Bu bölüm, Yrd. Doç Dr. Salih Özkan'ın “Gelişim” adlı derginin 6. sayısında yayınlanan makalesinden alınmıştır.

MUALLIM ETHEM
(1890-1915)

MUALLİM ETHEM'İN ÖRNEK MEKTUBU

“Çanakkale savaşlarında Muallim Ethem'in annesine yazdığı mektup asker mektupları arasında örnek mektup seçilerek çoğaltılıp askerlere dağıtılmıştır.”

MEKTUBU YAZAN: İHTİYAT ZABİT (YEDEK SUBAY) NAMZEDİ ETHEM, İSTANBUL HUKUK FAKÜLTESİ SON SINIFINA DEVAM EDERKEN AYNI ZAMANDA BEYAZIT NUMUNE MEKTEBİ'NDE ÖĞRETMENDİ (1912). GÖNÜLLÜ OLARAK KATILDIĞI ÇANAKKALE SAVAŞI'NDA BU MEKTUBU YAZDIKTAN SONRA ŞEHİTLİK MERTEBESİNE YÜKSELMİŞTİR.

Valideceğim,

Dört asker doğurmakla müftehir şanlı Türk annesi! Nasihat-âmiz mektubunu, Divrin Ovası gibi güzel, yeşillik bir ovacığın ortasından geçen derenin kenarındaki armut ağacının sayesinde otururken aldım. Tabiatın yeşillikleri içinde mest olmuş rûhumu bir kat daha takviye etti. Okudum, okudukça büyük büyük dersler aldım. Tekrar okudum. Şöyle güzel ve mukaddes bir vazifenin içinde bulunduğumdan sevindim. Gözlerimi açtım, uzaklara doğru baktım. Yeşil yeşil ekinlerinin rüzgâra mukavemet edemeyerek eğilmesi, bana, annemden gelen mektubu selâmlıyor gibi geldi. Hepsi benden tarafa doğru eğilip kalkıyordu ve beni, annemden mektup geldi diyerek tebrik ediyorlardı.

Gözlerimi biraz sağa çevirdim, güzel bir yamacın eteklerindeki muhteşem çam ağaçları kendilerine mahsus

bir sedâ ile beni tebşir ediyorlardı. Nazarlarımı sola çevirdim; çığıl çığıl akan dere, bana validemden gelen mektuptan dolayı gülüyor, oynuyor, köpürüyordu... Başımı kaldırdım, gölgesinde istirahat ettiğim ağacın yapraklarına baktım. Hepsi benim sevincime iştirak ettiğini, yaptıkları rakslarla anlatmak istiyordu. Diğer bir dalına baktım, güzel bir bülbül, tatlı sedasıyla beni tebşir ediyor ve hissiyatıma iştirak ettiğini ince gagalarını açarak göstermek istiyordu.

İşte bu geçen dakikalar ânında, hizmet eri:

- Efendim, çayınız, buyurunuz, içiniz dedi.
- Pekâlâ, dedim. Aldım baktım, sütlü çay...
- Mustafa bu sütü nereden aldın? dedim.
- Efendim, şu derenin kenarında yayıla yayıla giden sürü yok mu?

- Evet dedim. Evet ne kadar güzel.

- İşte onun çobanından 10 paraya aldım.

Valideceğim, on paraya yüz dirhem süt, hem de su katılmamış. Koyundan şimdi sağılmış, aldım ve içtim.

Fakat bu sırada düşünüyordum. Ben vâlidemin sayesinde onun gönderdiği para ile böyle süt içeyim de, annem içmesin, olur mu? Şevket neden içmiyor? dedim.

Fakat yukardaki bülbül bağıırıyordu: *“Validen kâderine küssün, ne yapalım. O da erkek olsaydı, bu çiçeklerden koklayacak, bu süttten içecek, bu ekinlerin secdelerini görecekt ve derenin âheste akışını tetkik edecek ve çıkardığı sesleri duyacak idi.”*

Şevket merak etmesin, o görür, belki de daha güzelllerini görür.

Fakat valideciğim, sen yine müteessir olma. Ben seni, evet seni mutlaka buralara getireceğim. Ve şu tabii manzarayı göstereceğim. Şevket, Hilmi de senin sayende görecektir.

O güzel çayırın koyu yeşil bir tarafında, çamaşır yıkayan askerlerim saf saf dizilmişler. Gayet güzel sesli bir ezan okunuyordu.

Ey Allah'ım, bu ovada onun sesi ne kadar güzeldi. Bülbül bile sustu, ekinler bile hareketten kesildi, dere bile sesini çıkarmıyordu. Herkes, her şey, bütün mevcudât onu, o mukaddes sesi dinliyordu. Ezan bitti. O dereden ben de bir abdest aldım. Cemaat ile namazı kıldık. O güzel yeşil çayırların üzerine diz çöktüm.

Bütün dünyanın dağdağa ve debdebelerini unuttum.

Ellerimi kaldırdım, gözümü yukarı diktim, ağzımı açtım ve dedim:

- Ey Türklerin Ulu Tanrısı! Ey şu öten kuşun, şu gezen ve meleyen koyunun, şu secde eden yeşil ekin ve otların, şu heybetli dağların Hâlıkı! Sen bütün bunları Türklere verdin. Yine Türklere bırak. Çünkü böyle güzel yerler, seni takdis eden ve seni ulu tanıyan Türklere mahsustur.

“Ey benim Yarabbim! Şu kahraman askerlerin bütün dilekleri; ism-i celâlini İngilizlere ve Fransızlara tanıtmaktır. Sen bu şerefli dileği ihsan eyle ve huzurunda titreyerek, böyle güzel ve sakın bir yerde sana dua eden biz askerlerin süngülerini keskin, düşmanlarını zaten kahrettin ya, bütün bütün mahveyle” diyerek bir dua ettim ve kalktım. Artık benim kadar mes'ut, benim kadar mesrur bir kimse tasavvur edilemezdi.

Anneciğim, oğlun Halit de benim gibi güzel yerlerdedir.

Dünyanın en güzel yerleri burası imiş. Yalnız bu memleketlerde düğün olmuyor. İnşallah düşman asker çıkarır da, bizi de götürürler, bir düğün yaparız, olmaz mı?

Kadir'e mektup yazdım.

Valideciğim, evdeki senet vesaireyi kimselere kat'iyen vermeyin ve sorarlarsa biz bilmiyoruz deyin.

Çantayı al, sandığa koy. Ben sana vaktiyle anlatmış idim, bu dünya böyledir.

Fakat sen merak etme. O parayı vermese, adliyedeki adam vermezdi. Hani nasıl aldık. Yalnız zaman ister.

Valideciğim, çamaşır falan istemem, paralarım duruyor, Allah razı olsun.

Oğlun,

Hasan Ethem

4 Nisan 1331 (17 Nisan 1915)

NIĞDE'DE CUMHURİYET COŞKUSU

Atatürk Diyor ki

“Cumhuriyetimiz, öyle zannolunduğu gibi zayıf değildir. Cumhuriyet bedava da kazanılmış değildir. Bunu elde etmek için çok kan döktük...”

Atatürk Araştırma Merkezi
(10 KASIMLARDA ATATÜRK'Ü ANMAK VE ANLAMAK)
1923 (Atatürk'ün S.D. III, s.71)

“Biz doğrudan doğruya milliyetperveriz ve Türk milliyetçisiyiz; Cumhuriyetimizin dayanağı Türk topluluğudur. Bu topluluğun fertleri ne kadar Türk kültürü ile dolu olursa o topluluğa dayanan Cumhuriyet de o kadar kuvvetli olur.”

Atatürk Araştırma Merkezi
(10 KASIMLARDA ATATÜRK'Ü ANMAK VE ANLAMAK)
1926 (Atatürk'ün S.D.V. s.114)

▲
*Faik Soylu'nun evi,
Cumhuriyet bayramı
törenleri.*

İsmet İnönü Niğde'de ▶

▲
*İsmet İnönü, Faik Soylu
Niğde'de*

▲
İsmet İnönü, Faik Soylu
Niğde'de

İsmet İnönü Niğde'de ▶

NI
BELE

◀ İsmet İnönü Niğde'de

TC
NİĞDE
MEDİYESİ

İsmet İnönü Niğde'de ▶

Mevhibe İnönü Niğde'de ▶

5. Cumhurbaşkanımız Cevdet
Sunay Niğde'de

*Rasih Özbek,
Belediye Başkanı*

◀ Vali ve Belediye Başkanı

◀ Doğan Baran, eşi ve kayınpederi

1934 MİLLİ EĞİTİM BAKANI, NİĞDELİ ABİDİN ÖZMEN HAKKINDA BİR ANI

Yıl 1934... O dönemde Milli Eğitim Bakanlığı Ulus'tadır. Bakan ise Niğdeli Abidin Özmen'dir. Bakan, makamında çalışmaktadır. Kapı çalınır. Bakanın gür sesi :

“Giriniz!”

ATATÜRK'ün Yaverlerinden biri, yanında iki çocukla makama girerler. Konuklara yer gösterir ve zarfı acar. ATATÜRK'ten gelen bir mektuptur bu :

“Bay Abidin Özmen, Milli Eğitim Bakanı.”

Abidin Özmen zarfı özenle açar ve mektubu dikkatle okur :

“Yaver Bey’le, size iki fakir ve kimsesiz çocuk gönderiyorum. Bu çocukları, uygun göreceğiniz, bir liseye (**parasız yatılı olarak**) kaydını yaptırım.”

Bu, ATATÜRK'ün bir emridir. Kesinlikle yerine getirilecektir. Bakan Özmen, Orta Öğretim Genel Müdürü'nü çağırır ve şu direktifi verir :

“Yaver Bey’in yanındaki bu iki çocuğun evrakını alınız ve bu çocukların Haydarpaşa Lisesi’ne paralı yatılı olarak kaydını yaptırıp her ikisi için de üçer yıllık paralı yatılı makbuzlarının ‘Veli ve ödeyen hanesine ATATÜRK’ün ismini’ yazdırarak bana getiriniz.”

Bakanın emri yerine getirilmiştir. Abidin Özmen de kısa bir mektup yazarak Yaver Bey’le ATATÜRK’e yollar.

Mektubun içeriği şöyle :

“Muhterem ATATÜRK,

Yaver bey’le göndermiş olduğunuz iki çocuk hakkını da emirlerinizi aldım. Ancak, arkasında veli olarak Türkiye Cumhuriyeti’nin kurucusu ve Cumhurbaşkanı ATATÜRK gibi biri bulunduğu için; bu iki çocuğu ‘fakir ve kimsesiz’ olarak kabul etmeme, hem yasalarımız, hem de mantığımız izin vermedi.

Bu nedenle her iki çocuğun da emirleriniz gereği Haydarpaşa Lisesi’ne paralı yatılı olarak kayıtlarını yaptırдыm. Çocukların üçer yıllık okul taksitlerine ait makbuzları ekte takdim ediyorum...”

ATATÜRK bu mektup üzerine, devrin Başbakanı İsmet İnönü’ye telefon ederek: “Bak senin Milli Eğitim Bakanın bana ne yaptı!” diyerek olayı anlatmış, İnönü de, bakan adına özür dilemiş.

ATATÜRK ise :

“Yok” demiş, “özür dileme, onun için anlatmadım bu olayı sana, tersine çok memnun oldum. Keşke her devlet adamı bu medeni cesarete sahip olabilse ve doğruyu gösterebilse!”

Tarihi değeri olan ve hiçbir yerde yayımlanmayan bu anının unutulup gitmesine gönülrü razı olmayan Bakanın yeğeni yüksek mimar H.Rahmi Özmen, 15.08.1985 günü bu mektubu gazeteci yazar Vahap Okay’a iletir. O da 15.09.1985’te gazetesinde yayımlar.

▲
Abidin Özmen,
Milli Eğitim Bakanı

FOTOĞRAFLARLA İZ
BIRAKANLAR

*Bir hatıra olmak üzere
Tabip Said Hikmet
Bey tarafından ihda
edilmiştir
6-9-225*

1331 senesi, Ruhşen
Efendizade Rahmi
Efendi'nin bağında ▶

Kurban Bayramı hatırası,
927

- ▲
- 1- Niğde mevkii hastanesi Sertabib-i Binbaşı Rakım Bey
 - 2- İkinci fırkası II. Şube Müdürü Yüzbaşı Fahri Bey
 - 3- İkinci fırkası Sertabip Muavini Yüzbaşı Seyyid Hikmet Efendi
 - 4- İkinci fırkası yaveri Mulazim-i Evvel Hidayet Efendi
 - 5- İkinci fırkası Hayvanat Reviri Baytarı Mulazim-i Evvel Abdulkadir
 - 6- 127/1 den Mulazimi İlhami Efendi

Niğde Karargahı'nda 335 senesi hatırasıdır
8-11-335 Doktor

◀ Cumhuriyet sonrası, Bor'da
bir ilkokul

Isparta Hatırası
20 Haziran 328

◀ "İydınızı hürmetle tebrik ederim efendim"

22-4-341

1231/2151

Handwritten signature and notes in the bottom left corner.

“Bu günlerin yad-ı
ebedisi olmak üzere bu
suretle mukabele edersiniz.
◀ Ellerinizden sıkır takdim-i
ikram eylerim.”

12-2-1340

“Kardeşim Said Hikmet
Bey’e müşterek tahsil-ı
idad-ı ve âlinin güzel
hatırasını unutmamak için
son fotoğrafımı takdim
ediyorum. Ayrıca nezdine
pek mesud olan günlerin
yad-i ebedisi olan...”

1913

*Ali Mustafa Soylu, Lütfi Soylu,
Hasan Nail Kubalı, Gafur Soylu*

▲
"Büyük ve daimi hürmetlerin küçük bir hediyesi
olmak üzere muhterem annemize takdim."

Kızımız Durdane Sait
Damadınız Doktor

11 Eylül 339

ÖKÜZ MEHMET PAŞA KÜLLİYESİ

Şehirlerin oluşup gelişmesinde ve kimliğini oluşturmada genel ve kendine özgü mimari özelliği ile bütünlük arz etmesi, bir bakıma o şehrin çehresi olması bakımından önemlidir. Osmanlı şehircilik anlayışında sosyal ve dini içerikli binaların önemi ve konumu oldukça fazla idi. Külliye geleneği de verilen bu değer en somut göstergesi ve en önemli parçasıdır. Kısaca tanımlamak gerekirse Külliye; oluşum gayesi halka açık ve halka hizmet veren yapı topluluğudur. İçerisinde dini ve sosyal içerikli değişik binaları barındırır. Cami ekseninde Medrese, Darüşşifa, Han, Hamam, Kervansaray, Çeşme, İmaret, Türbe, Kütüphane, Umumi Helâlar, Hazire, Arasta vb. yapılarıdır. Osmanlı Devleti'nde yapılan Külliyelerin inşaa amaçlarından biri ve bir bakıma en önemlisi devletin imar ve iskân politikasının bir gereğidir.

Ulukışla Öküz Mehmet Paşa Külliyesi yapılış itibarı ile bir Menzil Külliyesidir. Külliye, Ankara-Adana karayolu üzerinde bulunan Ulukışla merkezinde, "pazaryeri"nde yer alır. Yapı topluluğu halk arasında Paşa Hanı, Kışla, Ulukışla Kervansarayı olarak bilinir. İlçe bugün ki ismini de Kervansaray'dan

almıştır. Bazı araştırmacılara göre külliye, kervan yolcularının yanı sıra sefere çıkan askerlerin kışlağı olarak da kullanıldığı bildirilmektedir. Külliye yapıtıran Öküz Mehmet Paşa'nın aslen Ulukışlalı olduğu da yapının oluşumunda etkilidir. Yapı ile ilgili çokça anlatım ve değerlendirme vardır. Türk Edebiyatı'nın tanınmış şairlerinden Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Han Duvarları" adlı şiirine bu külliye ilham kaynağı olmuştur. 17.yy.da Osmanlı Devleti'nde başlayan gerileme ve sonrasında başta Celali isyanları ve doğuya yapılan seferler sonucunda, Öküz Mehmet Paşa'nın 1615 yılında çıktığı İran Seferi sırasında bu yerde konaklama için kışlak olmadığını görünce, sefer sonrası bu külliye yapıtırdığıdır.

Külliye, kuzeyden güneye eğimli bir arazi üzerindedir. Külliye'nin odak yapısı; doğubatı yönünde uzanan, yaklaşık dikdörtgen plana sahip arastadır. Arasta; dolaşımı sağlayan üstü örtülü bir sokaktır. Arastanın kuzey cephesi, hanın avlusuna bitişiktir. Kareye yakın dikdörtgen şekilli avlunun güney kenarında arasta; doğu ve batısında revaklar; kuzeyinde ise hücre ve eyvanlardan oluşan özel geceleme mekânları vardır.

KAYNAKÇA

1. **ATATÜRK'ÜN YURT GEZİLERİ, MEHMET ÖNDER**, *Nokta Ofset Basım Sanayii*, Haziran 1998.
2. **10 KASIMLARDA ATATÜRK'Ü ANMAK VE ANLAMAK**, *Atatürk Araştırma Merkezi, Zeki Dilek*, Ankara 2007.
3. **CUMHURİYET GAZETESİ**, 6 Şubat 1934.
4. **MİLLİ MÜCADELEDE NİĞDE**, *Mehmet Öncel Koç, Yrd. Doç. Dr. Nevzat Topal*
5. **GELİŞİM DERGİSİ**, 6. sayı, *Yrd. Doç. Dr. Salih Özkan*
6. **TÜRK PARLEMENTO TARİHİ**, *Prof. Dr. İhsan Güneş*, 2006
7. **TÜRK PARLEMENTO TARİHİ, CİLT III**, *Fahri Çöker*, Ankara 1995
8. **TARİH İÇİNDE TRABZON VALİLERİ 1461-2008**, *Hüseyin Albayrak. Celepler Matbaası*, Trabzon 2008.

T.C. Niğde Valiliği
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Bor Caddesi, Niğde

0(388) 232 33 93 / 94
<http://www.nigdekulturuzm.gov.tr/>

ISBN : 978 - 605 - 378 - 077 - 9

Yapım : A - Grafik • 0(462) 326 73 11